

ISKRA

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE »ISKRA« – KRANJ

3

1958

ISKRA

glasilo delovnega
kolektiva
tovarne elektrotehničnih
in finomehaničnih
izdelkov

»Iskra« Kranj

1 9 5 8

št. 3

marec

Izdaja:

Upravni odbor

Ureja:

Uredniški odbor

Odgovorni urednik:

Jaka Vehovec

Kranj, Struževo 50

Naslov uredništva:

Tovarna »Iskra«

Gorenja Sava 6

telefon 231

(interna 425)

Naslovna slika:

Teloh

Anton Costa

Klišee izdelala:

klišarna ČP »Gor. tisk«

Kranj

Tisk:

ČP »Gorenjski tisk«

Kranj

Naklada:

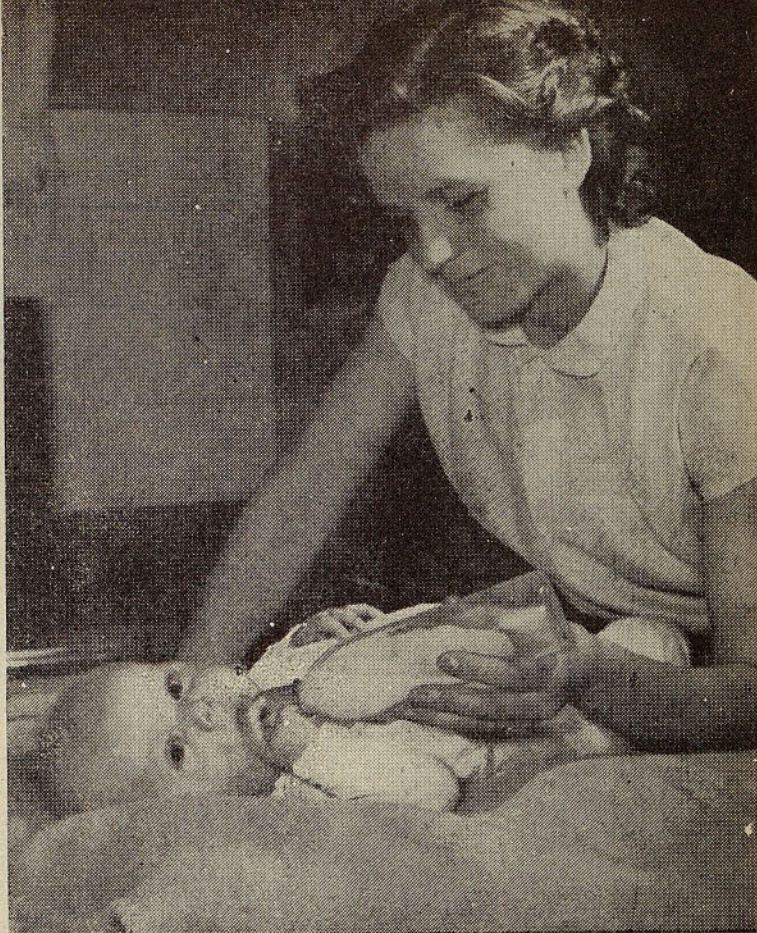
3100 izvodov

LETNIK IV.

VSEBINA

- Iz zasedanj DS — J. V.
- Sindikalni pododbor kovinarjev na IKŠ
- Poročilo o zaključnem računu sind. podr. za leto 1957
- Zanimivosti iz tehnike — fiv
- Ob 75. obletnici Marla Marxa — SI
- Njeni spomini — J. V.
- Kako je posnet zvok na filmski trak in kako ga predvajamo — fiv
- Nekaj besed o našem glasilu — J. V.
- Oddelek »ISKRA« na TSŠ v Ljubljani — Arh Drago
- Spomini iz Pariza — Ing. Branimir Tršar
- Komerciala v letu 1957 — Metod Rotar
- Delo šolskega odbora na IKŠ v letu 1957 — ŽM
- Na Komni je bilo prijetno — Franc Šurc
- Vloga psihologije v industriji
- Delo športne komisije pri IO sindikalne podružnice
- Smuk s Šmarjetne gore — ŽM
- Personalna kronika
- Žene v našem podjetju

*Kakor posod, smo tudi
v naši tovarni praznovali
8. marec – dan žena*

DELOVNA ŽENA — MATI JE STEBER NAŠE SOCIALISTIČNE DRUŽBE. POLEG DELA V TOVARNI OPRAVLJA TUDI DOMA PRI VZGOJI OTROK SVOJE VZVIŠENO POSLANSTVO. UTRUJEN OBRAZ SE JI DOMA SPROSTI OB POGLEDU NA OTROKA V BREZSKRBEN NASMEH, SAJ V NJIH VIDI NAŠO SREČNEJŠO BODOČNOST.

Poročilo upravnega odbora — Izde'an je program proizvodnje novih izdelkov v letih 1958 do 1959 — Kako poteka rekonstrukcija podjetja — Dopolnjen je premijski pravilnik — DS je potrdil nova delovna mesta — Imenovana je komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij in disciplinska komisija.

V svojem poročilu je upravni odbor na 11. zasedanju seznanil člane DS z vprašanji, ki jih je reševal in o sprejetih sklepih. Mednje spada sprememba cen nekaterim našim izdelkom avtoelektrike, ki bodo v prihodnje postavljene na realnejšo podlago. Po podrobni proučitvi predloga organizacijskega biroja je upravni odbor sklenil predlagati DS v potrditev povečanja števila zaposlenih na že obstoječih delovnih mestih. Skupno število povečanja zaposlenih v raznih oddelkih znaša 18 delavcev in uslužbencev. Upravni odbor je razpravljal tudi o nagradah vajencem in sklenil izplačati vsakemu vajencu nagrado v znesku 4.000 din za leto 1957. Glede štipendij je upravni odbor naročil personalnemu oddelku naj izdela predlog za štipendije v letu 1958. Upravni odbor je razpravljal tudi o izobraževanju kadrov v podjetju, kar je posebno pomembno spričo težnje mnogih članov kolektiva, da si pridobe ustrezne kvalifikacije. V ta namen je upravni odbor sklenil v okviru izobraževalnega centra organizirati tečaj za kvalificirane delavce. Če pa bi se pokazala potreba oziroma želja članov kolektiva, da si pridobe visoko kvalifikacijo, bo organiziran tudi ta tečaj. Predloge za organizacijo tečajev mora pripraviti personalni oddelek. Upravni odbor je sklenil, da se v podjetju organizira tudi seminar za vratarje. Na seminarju bi se vratarji podrobno seznanili z njihovimi pravicami in dolžnostmi, kar bi jim koristilo za uspešno opravljanje službe.

V razpravi o poročilu upravnega odbora je delavski svet sprejel priporočilo, naj se čim hitreje pristopi k organizaciji tečajev za pridobivanje kvalifikacije in s tem v zvezi pospeši delo na ustanovitvi in poslovanju izobraževalnega centra. Sprejet je bil tudi predlog, da se v pravilniku o racionalizaciji po možnosti točno določi, kaj se smatra za racionalizacijo, kaj je novatorstvo in kaj spada v službeno dolžnost.

Predlog programa proizvodnje novih izdelkov v letu 1958 obsega vse naše panoge. V panogi avtoelektrike je predvidena proizvodnja starterja 4 PS in 2,5 PS, v panogi instrumentov je predvidenih pet novih izdelkov, v panogi kinoakustike je v programu proizvodnja 8 novih izdelkov. V telefoniji je predvidena izpopolnitev asortimenta central z izbiralniki in centrala s koordinatnimi stikalniki ISKRA 58. V programu je tudi izpopolnitev asortimenta za telegrafске centrale. Tudi v proizvodnji usmernikov so predvideni štirje novi izdelki.

Sindikalni pododbor kovinarjev na IKŠ

25. januarja je imel sindikalni pododbor na Industrijski šoli svoj redni letni občni zbor. Udeležili so se ga učenci in vse osebe šole. Po izvolitvi vseh komisij, je podal predsednik dosedanega pododborov tov. Drmota poročilo, iz katerega povzemam nekaj njegovih glavnih misli.

»Preteklo je leto dni, odkar se je na šoli osnovala samostojna sindikalna organizacija. Naloge sindikalnega pododborov so bile v skladu z nalogami celotne organizacije tovarne Iskra. Vse dodeljene naloge smo, kolikor je bilo v naši moči, pravočasno rešili. Imeli smo pa precejšnje težave zaradi nezadostne povezave z Izvršnim odborom. Sindikalni pododbor je dobival pomoč in napotke za svoje delo edino od ZK in uprave šole. Zaradi nepovezave z Izvršnim odborom tudi nismo dobili nikdar nobenih dopisov in vabil. Tudi po občnem zboru sindikata Iskra se položaj ni nič spremenil. Razlog je prav v tem, da nima naša organizacija niti enega svojega člana v Izvršnem odboru, niti v Nadzornem odboru. Zato smo predlagali naj v bodoče IO in NO izvolijo tudi enega našega člana in smatramo, da je naša zahteva pravilna, kajti organizacija šteje 264 članov in je zato povezava upravičena in potrebna.

Pododbor je želel organizirati kolektivni obisk na Zagrebški velesesem, vendar je ta načrt odpadel, ker se je prijavilo le majhno število članov.

V soglasju s pododborom je IO dodelil šolski mladinski organizaciji 10.000 dinarjev pomoči za nakup raznih športnih rekvizitov, za izvedbo smučarskega tečaja na Komni, 20.000 din in 10.000 din pomoči tov. Petru Venclju.

Pododbor je za Dedka mraza razdelil 16 vstopnic za predstavo v Prešernovem gledališču za predšolske otroke naših uslužbencev.

Na podlagi letošnjih izkušenj predlagamo novemu pododboru naslednje: novi pododbor naj čimprej poskuša vzpostaviti kar se da najboljšo povezavo z Izvršnim odborom sindikata;

da na vsak način izposluje, da se kooptira v IO en naš član;

ravno tako želimo, da bi v tem letu imel pododbor več uspehov pri organizaciji skupnih izletov;

da vestno in vztrajno spremlja potek celotnega življenja na šoli;

da vse nepravilnosti analizira in v soglasju z upravo šole iste pravočasno odkloni;

da dobro prouči vse dobljene naloge in sklepe Izvršnega odbora in jih takoj izvrši;

da skuša med našimi člani vzbuditi občutek potrebe za kulturno prosvetno delo posebno med našimi mlajšimi člani;

da širi idejo za izboljšanje medsebojnih odnosov, ki morajo postati res tovariški;

da dajo članom pobudo, da bi vsi člani našega kolektiva vložili v prihodnje vse napore za izgradnjo socializma.

Po predsednikovem poročilu je podal poročilo še blagajnik tov. Skarja o stanju in delu blagajne.

Zatem je bil izvoljen novi pododbor.

1. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Stružnik
2. za tajnika Karolina Kireh
3. za blagajnika Anton Skarja.

Zatem so bili izvoljeni še zaupniki.

Novemu pododboru vsi želimo obilo uspehov.

Nadalje je bilo v razpravi rečeno, da bi se novi pododbor več zavzemal za množične sestanke in razprave. Učenci šole so se zanimali, kdo odreja višino članarine in kako. Z navdušenjem pa so vsi sprejeli predlog, naj bi glasilo delovnega kolektiva Iskra razdelili med vse člane šole z motivacijo, da je v glasilu mnogo člankov, ki bi zelo koristili učenecem v šoli.

Na zboru je bil kot gost navzoč tudi tajnik Izvršnega odbora tov. Leopold Mrak, ki je odgovoril na nekatera vprašanja in predloge in dejal, da je povezava z IO potrebna in dobra.

Člani sindikata v IKS z zaupanjem gledamo na delo pododborov in upamo, da bo to zaupanje tudi potrdilo njegovo delo.

Program za leto 1959 je precej obsežnejši. Znatno povečanje asortimenta izdelkov je predvideno v panogi avtoelektrike in merilnih instrumentov. Po razpravi je bilo sklenjeno, da se bo glede na razvoj avtomobilske industrije podrobno obravnaval perspektivni razvoj proizvodnje avtoelektrike. Upravni odbor mora pripraviti predlog perspektivnega razvoja te naše proizvodne panoge.

Po odobritvi sredstev za rekonstrukcijo podjetja so pristojni organi v podjetju že pričeli sklepati prve pogodbe za nabavo novih strojev. V ta namen je odpotovala v ČSR in Vzhodno Nemčijo naša tehnična ekipa, ki je pregledala možnosti za nabavo opreme. Stroji, ki so bili kupljeni, po svoji kvaliteti popolnoma ustrezajo našim zahtevam. Dobavni roki so določeni za II. in III. četrtletje tega leta. Najdaljši rok je I. četrtletje 1959. leta, dočim nam bo ČSR v letošnjem letu dobavila celi kontigent opreme.

Ostalo opremo bomo kupili v zahodnih državah, o čemer že tečejo razgovori. V te države je odpotovala naša druga tehnična ekipa, ki bo vodila razgovore o nabavi preostalih strojev.

Delavski svet je sprejel sklep, da upravni odbor na vsakem zasedanju poroča, kako potekajo dela v zvezi z rekonstrukcijo podjetja, tako, da bo delavski svet o tem redno obveščen.

V zadnjem času se je pokazala potreba po dopolnitvi premijskega pravilnika. Sklenjeno je bilo, da se spremene oziroma dopolnijo posamezni kriteriji. Upravni odbor je pripravil tozadevni predlog. Spremembe oziroma dopolnitve se nanašajo na način obračunavanja kvalitete v montažah. Ukinjena je enotna lestvica, uvedle pa so se lestvice za posamezne montaže, kar bo omogočalo pravilnejše obračunavanje kvalitete proizvodnje. Delavski svet je potrdil tudi predlog o premiranju skladiščnikov. Spremenjeni so bili tudi kriteriji pri »Iskra servisu«, prevoznem oddelku in sprejeti kriteriji za novoustanovljena delovna mesta. Nadalje so bile potrjene lestvice za obračunavanje izmeta v oddelku za preiskavo materiala, za obračunavanje kvalitete v selenskem oddelku, spremenjeni pa so bili tudi kriteriji za eno delovno mesto v obratnem gospodarstvu. Delavski svet je te predloge upravnega odbora v celoti sprejel.

Večjo neenotnost pa je v razpravi povzročil predlog o obračunavanju premij iz priliva deviznih sredstev. Z 29 glasovi proti 24 je DS sprejel končni predlog, da se tisti del sredstev, formiranih od priliva deviznih sredstev, ki so namenjene za povečanje plač nad plačami po tarifnem pravilniku, deli po določenih 16. členu tarifnega pravilnika za leto 1957. Sredstva, ki so namenjena za premije (28 %) pa se razdele po ključu med osebe, ki so izvozni posel zaključile.

Delavski svet je nato potrdil še uvedbe novih delovnih mest in sicer: v splošnem oddelku 3, v odseku za propagando in reklamo 1, v pripravi dela-predkalkulaciji 3 in v selenskem oddelku 3 delovna mesta.

V zvezi z novimi določili zakona o delovnih razmerjih je delavski svet izvolil 5 člansko komisijo za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij. Sestavljajo jo:

Vinko Marolt, kontrola kinomontaže
Danilo ing. Dolgan, priprava dela
Angela Martelanc, splošna montaža
Adolf Kosterov, obrat
Florjan Bulovec, razvojni biro

Imenovana je bila tudi disciplinska komisija, ki jo sestavljajo:

Anton Štefe — namestnik Zora Čufar
Viktor Blagotinšek — namestnik Miha Kramar

Delavski svet je nato še odobril predlog upravnega odbora za nabavo strojev sistema luknjanih kartic ARTIMA.

J. V.

Poročilo o zaključnem računu sindikalne podružnice za leto 1957

Zaključni račun je sestavljen po predpisih o finančnem poslovanju sindikalne organizacije in izkazuje skupno aktivo in pasivo din 5,989.838.—. Iz samega zaključnega računa in njegovih prilog je razvidna izredna obsežna dejavnost sindikalne podružnice našega podjetja.

Račun dohodkov in izdatkov kaže zlasti povečanje dohodkov iz dotacij podjetja, ki so bile namenjene za kritje stroškov celotnega programa kulturno-prosvetne, fizikalne, agitacijske in socialne dejavnosti naše sindikalne podružnice. V okviru izdatkov izstopa izdatek za pomoč članstvu, ki je v primeri s proračunom prekoračen za din 407.857.—, kar pa gre na račun razširitve socialne dejavnosti, zlasti podpor socialno šibkim, in drugih izrednih primerov. Te podpore je prejelo nad 300 članov našega kolektiva. Posebej so bile dane podpore za dopuste za tiste člane kolektiva, ki so ogroženi od TBC.

Nadalje izstopajo izdatki za kulturno-prosvetno delo, kjer pa so vključeni tudi izleti. V okviru investicij izstopajo izdatki za nakup avtomobilov in čolna. Večina teh investicij pa je bila nabavljena za naš Počitniški dom v Ankaranu, ki ga je po sklepu Delavskega sveta prevzela v upravo naša sindikalna podružnica.

Iz zaključnega računa je nadalje razvidno, da so bile dane dotacije, in sicer v organizaciji ZK in LMS, izven tovarne pa organizacijam na terenu za organizacijo letovnih jelke in športnim klubom za izvedbo delavskih športnih iger.

Celotno finančno poslovanje je bilo skozi celo leto vodeno po danih predpisih in ob stalnem sodelovanju Izvršnega odbora podružnice. Poslovanje je nadzoroval redno tudi Nadzorni odbor podružnice.

Obširno poročilo o delu podružnice, ki utemeljuje tudi priložen zaključni račun, je bilo podano na občnem zboru naše podružnice, kakor je razvidno iz zapisnika občnega zbora dne 19. 11. 1957.

ZAKLJUČNI RAČUN SINDIKALNE PODRUŽNICE TOVARNE »ISKRA«, KRANJ na dan 31. decembra 1957

Zap. št.	Besedilo	Znesek din
AKTIVA		
1	Gotovina — porto blagajna v blagajni na tek. rač., vložni ali računski knjižici pri banki	49 119.030 272.584
		391.663
2	Dolžniki (priložen spisek)	1,340.395
3	Investicije vrednost inventarja vrednost zgradbe in zemljišča	3,088.270
4	Razna aktiva (zaloge sindikalnih znemkic)	1,169.510
	Skupaj aktiva:	5,989.838

Zanimivosti iz
TEHNIKE

OBNOVA LIBANONSKE RADIODIFUZIJE

Preteklo leto je naročila rep. Libanon v tovarni Siemens in Telefunken dve radiooddajni postaji z močjo 100 KW za srednje in kratke valove. Oddajniki se bodo nahajali v kraju Amšit, studiji pa v Beirutu. Zveza med studijem in oddajnikom bo izvršena s pomočjo ultrakratkega oddajnika in sprejemnika. Celotni stroški bodo znašali približno dve milijardi dinarjev.

Zap. št.	Besedilo	Znesek din
PASIVA		
1	Upniki (priložen spisek)	—
2	Razna pasiva (evid. sind. znamkic)	1,169.510
3	Evidenca premične in neprem. imovine	2,685.860
4	Izravnava premične in neprem. imovine	400.070
5	Skladi:	
	Rezervni sklad (pril. spisek) 50.398	
	Razni skladi (pril. spisek) — (Tudi sklad za nezaposlene) 300.000	350.398
	Razlika med doseženimi dohodki in izvršenimi izdatki po proračunu za leto 1957	1,384.000
	Skupaj pasiva:	5,989.838

RAČUN DOHODKOV IN IZDATKOV

Par-tija	Besedilo	Znesek din
DOHODKI		
I	Članarina 2,884.445 Vpisnina 1.125	2,885.570
II	Razni dohodki	5,119.476
	Skupaj dohodkov:	8,005.046
IZDATKI		
I	Osební	383.929
II	Materialni	145.628
III	Izdatki mednarodnih zvez	—
IV	Agitacija in propaganda	353.515
V	Fizikulturno delo	368.844
VI	Pomoč članstvu (izredna)	819.857
VII	Investicije	2,205.700
VIII	Kvota višjim forumom	1,874.889
IX	Dotacije	351.889
X	Nepredvidene potrebščine	116.795
	Skupaj izdatkov:	6,621.046

REKAPITULACIJA

Dohodki	din 8,005.046
Izdatki	din 6,621.046
Razlika	din 1,384.000

NOBELIJ — NOV ELEMENT Z ATOMSKIM ŠTEV. 102 je bil odkrit v pret. letu s sodelovanjem angleških, švedskih in ameriških znanstvenikov. Po vrsti je to deseti element, ki je bil odkrit po letu 1940. Ime je dobil ta element po švedskem izumitelju dinamita Alfredu Nobelu. Nobelij je obstojen le kratek čas, nastane pa z bombardiranjem Curija (Element 96) z ogljikovimi joni s pomočjo ciklotrona.

ATOMSKA CENTRALA V CHICAGU, ki je sedaj v gradnji, bo imela moč 180 MW (180.000 KW) in bo dograjena do l. 1960. Po predračunih bo znašala cena za 1 kilovatno uro približno 4,7 din. Gradbeni stroški bodo znašali 45 milijonov dolarjev.

ELEKTRIČNO PROVODNA PLASTIČNA SNOV je najnovejši prevodnik el. toka, ki ga lahko plastično oblikujemo. Razvila sta ga dva japonska strokovnjaka. To snov sestavlja mešanica srebrnega in bakrenega prahu z debelino zrn največ 0,5 mikronov in plastične snovi. To mešanico lahko oblikujemo v stiskalnicah. Če se bo ta snov obnesla, bo lahko povzročila veliko revolucijo v gradnji električnih aparatov. Mešanico srebrnega in bakrenega prahu morda lahko tudi dodajamo vinilnim lakom, tako, da na ta način lahko dobimo električno prevodne prevleke na lesu ali papirju.

LINOLEJSKA PREPROGA KOT PEČ ZA SEGREVANJE STANOVANJA. Tovarna B. Jaspel & Co v Mannheimu izdeluje linoleske preproge, ki obenem služijo kot grelne peči za segrevanje prostorov. Med plastjo filca in linolesa je montiran grelec iz uporabne žice, ki zavzema skoro vso površino preproge. Celotna debelina preproge znaša le 4 do 6 mm. Grelci so napajani z nizko napetostjo 24 V, tako, da uporaba ni življenjsko nevarna. Nizka napetost je ugodna tudi zato, da ni potrebna izdatnejša električna izolacija. Linoles se segreje na največ 30 stopinj C. Ta temperatura popolnoma zadošča za temperiranje prostorov. Grelec ima vgrajen tudi temperaturni regulator.

SEGREVANJE ZEMLJE V TOPLIH GREDAH Z ELEK. TOKOM. Neko holandsko vrtnarsko podjetje, ki je doslej segrevalo zemljo v toplih gredah s konjskim gnojem, je zgradilo električno grelno napravo, ki jo danes v Holandiji že serijsko izdelujejo. Izolacijski transformator s sekundarno napetostjo 60 V napaja pocinkano grelno žico, ki je zakopana v zemlji. Moč transformatorja znaša največ 5 KW. Kakor pravijo, se je ta način gretja zemlje zelo obnesel in ga mislijo uvesti tudi v drugih državah.

APARAT ZA MERJENJE RDEČIH KRVNIH TELESC V ŽEPNI OBLIKI sta razvila dva holandska zdravnik. S tem prenosnim aparatom lahko merimo povprečno velikost rdečih krvnih teles. Način delovanja sloni na dejstvu, da tanka plast posušene krvi, ki je nanešena na stekleni ploščici in določeno osvetljena, kaže v

PREGLED

predvidenih in doseženih proračunskih dohodkov in izdatkov sindikalne podružnice kovinarjev tovarne »ISKRA«, Kranj, za čas od 1. januarja do 31. decembra 1957

Par-tija	Pozici-ja	Besedilo	Po prorač. predvid. din	Dosežen dohodek in izdatek din	Doseženo	
					manj din	več din
DOHODKI						
I	1	Članarina	2,432.400	2,884.445	—	452.045
	2	Vpisnina	1.500	1.125	375	—
	3					
		Razni dohodki				
II	1	— od kulturno - prosvet. dela				
	2	— od prireditiv				
	3	— od podjetij in ustanov, dotacije tovarne	715.000	3,100.000	—	2,385.000
	4	— od nepetroš. sred. iz preteklih let	205.000	520.520	—	315.520
	5	— od 5% deleža samop. dob.	—	641.862	—	641.862
	6	— od ost. manjši doh.	—	857.094	—	857.094
			3,353.900	8,005.046	375	4,651.521
		Za izravnavo				— 375
		Skupaj dohodkov:	3,353.900	8,005.046	—	4,651.146

Par-tija	Pozici-ja	Besedilo	Po prorač. predvid. din	Dosežen dohodek in izdatek din	Doseženo	
					manj din	več din
IZDATKI						
Osební						
I	1	Plače				
	2	Prisp. za soc. zav.				
	3	Prisp. za stanovanjski sklad				
	4	Občni zbori in posvetovanja, seje	70.000	64.644	5.356	—
	5	Služb. potovanja	15.000	4.800	10.200	—
	6	Nagrade sindikalnemu aktivu	534.000	514.485	19.515	—
Materialni						
II	1	Najemnina				
	2	Vzdržev. in popr. zgradb				
	3	Zav. zgradb, inventarja, prevoz. sredstev	3.000	—	3.000	—
	4	Kurjava, razsvetljava, voda	9.000	—	9.000	—
	5	Pisarniške potreb.	4.000	—	4.000	—

objektivu mikroskopa koncentrične kroge. Velikost teh krogov je merilo velikosti rdečih krvnih teles. S posebno skalo se lahko določi povprečna velikost. Tak prenosni aparat je posebno dobrodošel za težko obolele paciente, kajti z njim lahko naredi zdravnik pregl. d krvi tudi ra dcmu.

PROMETNI ZNAKI NA ALUMINIJA-STIH POKROVČKIH STEKLENIC ZA MLEKO. Neka angleška tovarna je dala v promet pokrovčke za steklenice za mleko, na katerih so vtisnjeni barvni prometni znaki. Ker je znano, da otroci radi zbirajo take pokrovčke je tej ideji skoro zajamčen vzgojni uspeh.

TRGOVINE S SAMOPOSTREŽBO SE V SVETU VEDNO BOLJ UVELJAVLJAJO.

V Jugoslaviji je bila pred kratkim odprta taka trgovina v Zagrebu. Znano je, da mora taka trgovina imeti na zalogi primerno pakirana živila. Značilen primer za uveljavljanje takih trgovin imamo v ZDA in Kanadi. Pred desetimi leti sta imeli ti dve deželi približno 4000 trgovin s samopostrežbo, danes pa jih imata že preko 14.000.

KAKO IZKORIŠČAMO HRANO? Po podatkih v reviji »Food and Nutrition News« zaužije polno zaposlen človek v 20-tih letih življenja okoli 20 ton živil. Od te množine hrane zgori v našem telesu 99.95 odstotkov in le 0.05 odstotkov te množine gre na račun povečanja teže.

ZANIMIVO PAKIRANJE ZMRZNJENIH ŽIVIL

Prav gotovo veste, da danes trgovine prodajajo tudi posebno pakirana zmrznjena živila, kot n. pr. meso, ribe itd. Za tiste, ki si še ne morejo nabaviti električnega hladilnika, da bi take »zmrznjene« zavoje ohranili pri zadostno nizki temperaturi, je pripravil neki Američan svojevrsten patent. V paket je na vidnem mestu nameščen indikator, ki pokaže znak, če se je paket in njegova vsebina nahajala predolgo na toplem in da je nevarnost, da se je živilo pokvarilo. Ta indikator je zelo preprost. V stekleni cevki ali pa cevki iz plastične snovi se nahaja na dnu zamrznjen rdeč batek. Ko se zviša temperatura, se led v cevki raztopi in batek splava navzgor in s tem da znak, da je temperatura v zavoju previsoka.

MAGNETNI TON TUDI PRI 8 mm AMATERSKIH FILMIH

Doslej z amaterskimi filmi s širino 8 mm nismo mogli predvajati zvoka, ker fotoelektrična registracija ni bila mogoča. V laboratorijih tovarne »Telefunken« je bil z uspehom razvit sistem z magnetonsko sledjo. Ta sled je pri teh filmih široka 0.8 mm in z njo dosežemo mnogo boljšo reprodukcijo, kot pri fotoelektrični reprodukciji 16 mm filmov. Kvaliteta predvajanja je skoraj enaka, kot pri običajnih magnetofonih. Strokovnjaki obetajo temu sistemu velik razmah.

Par-tija	Pozici-ja	Besedilo	Po prorač. predvid. din	Dosežen dohodek in izdatek din	Doseženo	
					manj din	več din
	6	Sindikalni obr.	3.000	37.300	—	34.300
	7	Pošta, telegraf, telefon	3.000	1.265	1.735	—
	8	Stroški den. zav.	7.000	7.916	—	916
	9	Vzdrž. prevoznih sredstev	—	53.887	—	53.887
	10	Vzdrž. in manjša popr. inventarja				
	11	Vzdrž. in čiščen. prostorov	47.500	45.260	2.240	—
Agitacija in propaganda						
IV	1	Nabava knjig in brošur	15.000	510	14.490	—
	2	Naročnina in vezava listov in rev.	17.000	24.845	—	7.845
	3	Dotacije za vzdr. knjižnice				
	4	Kult.-prosv. delo	345.000	325.160	20.840	—
	5	Radio naročnina	3.000	3.000	—	—
Fizkulturno delo						
V	1	Nabava fizkulturnih rekvizitov				
	2	Fizkult. priredit.	205.000	368.844	—	163.844
Pomoč članstvu						
VI	1	Pomoč članstvu (izredna)	412.000	819.857	—	407.857
Investicije						
VII	1	Nabave inventar.	10.000	2.205.700	—	1.195.700
Kvote višjim forumom						
VIII	1	17% kv. obč. sind. sveta	413.503	490.358	—	76.850
		10% kv. okr. sind. sveta	243.240	288.444	—	45.204
		35% kv. ostal. viš. forumom	851.340	1.009.555	—	158.215
		3% kvota sklada za nezap. člane	72.972	86.532	—	13.560
Dotacije						
IX	1	Raznim organiz.	240.000	351.889	—	111.889
Nepredvidene potrebe						
X	1	Manjši nepredvid. izdatki	30.340	116.795	—	86.455
	2	Rezervni krediti				
			3.353.900	6.621.046	90.376	2.356.522
		Za izravnavo			—	90.376
		Skupaj izdatkov:	3.353.900	6.621.046	—	2.266.146

PRIDOBIVANJE ALUMINIJA V BELGIJSKEM KONGU

Zaradi skoro neizčrpnega rudnega bogastva v Belgijskem Kongu, se bavijo strokovnjaki s problemom pridobivanja električne energije, ki je potrebna za predelavo boksita v aluminij. Reka Kongo naj bi služila kot vir električne energije. Posebno dobri pogoji za izkoriščanje vodne energije te reke so 150 km od izliva v morje. Na tem kraju bi lahko koristno izkoristili približno 90 m vodnega padca. Ogromne vodne množine in ta velik padec bi lahko dale energijo 20 GW (20 milijonov kilowatov), s katero bi lahko pridobili letno 500.000 t aluminija. Največji problem pa menda predstavlja zgraditev primerne pristanišča ob izlivu te reke.

IZREDNO MAJHNE TRANSFORMATORJE morajo danes uporabljati za miniaturne izvedbe elek. aparatov, kot so to n. pr. aparati za naglušne. Transformatorji, ki jih tu uporabljajo, morajo biti zelo majhni. Jedra teh transformatorjev niso več iz lamelnega železa temveč iz jeder sintrnega materiala, podobno kot so feritna jedra, ki jih uporabljamo v visokofrekvenčni tehniki. Magnetni prerezi teh jeder znašajo 0,05 cm². Na taka jedra je včasih potrebno naviti tudi do 1200 ovojev, za kar se mora uporabljati bakrena žica s premerom 0,02 mm in izolacijo z lakom, katerega debelina znaša le 4 tisočinke milimetra.

NOVA OSCIOGRAFSKA CEV, ki so jo razvili v tovarni Lorenz ima to posebnost, da slika krivulje ostane vidna na zaslonu več ur. V tem času lahko mirno pripravimo fotografsko kamero in krivuljo slikamo. S pritiskom na gumb sliko, ki je nastala na zaslonu v trenutku, lahko zbrisemo.

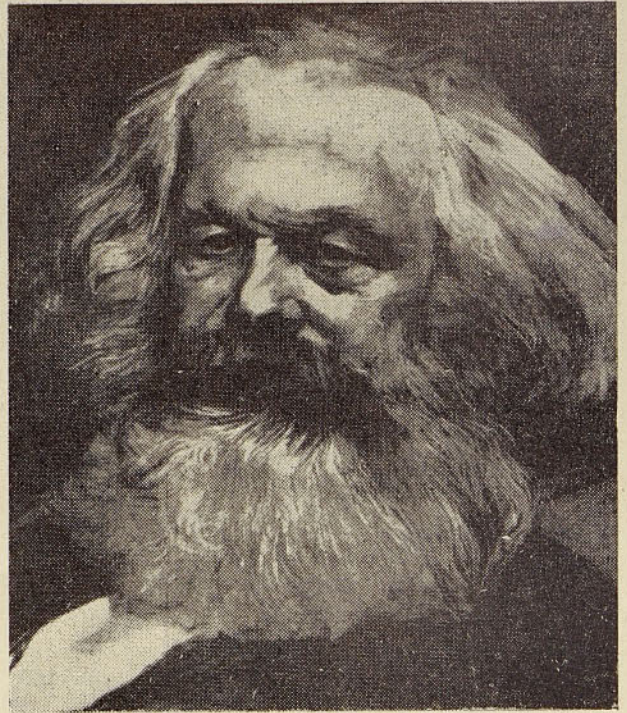
TUDI PAKISTAN IMA SVOJO ELEKTRO-INDUSTRIJO

Po zanesljivih podatkih bo elektroindustrija Pakistana od leta 1960 v stanju kriti v celoti potrebe države po sredjenapetostnih transformatorjih, stikalnih napravah in elektromotorjih. Že v tem času proizvajajo letno 75.000 električnih ventilatorjev. V kratkem bodo zgradili dve novi tovarni, ki bosta proizvajali hladilce za vodo, hladilnike, klimatske naprave in vodne črpalke.

Ob 75. obletnici smrti

KARLA MARXA

Friedrich Engels, Marxov najožji sodelavec, ideolog in prijatelj, je imel na grobu Karla Marxa 17. marca 1883. leta naslednji govor:

„14. marca ob tri četrt na tri popoldne se je izteklo življenje največjega misleca sveta.

Tega, kar sta borbeni evropski in ameriški proletariat ter z njima zgodovinska znanost izgubila s tem človekom, ni mogoče v kratkem povedati.

Kakor je Darwin odkril zakone razvoja organske prirode, tako je Marx odkril zakone razvoja človeške zgodovine; preprosto je dejstvo, da morajo imeti ljudje prej ko se začno ukvarjati s politiko, znanostjo, umetnostjo, religijo itd. tudi temu primerno jed, pijačo, stanovanje in hrano. To se pravi, da predstavlja proizvodnja neposrednih materialnih življenjskih dobrin podlago za državno ureditev, za pravna načela, umetniška ali celo religiozna pojmovanja, podlago, v zvezi katere je mogoče vse te faktorje razjasniti, in ne obratno, kakor je bilo to v navadi doslej.

Toda to še ni vse. Marx je odkril celo posebni zakon današnjega kapitalističnega načina proizvodnje in meščanske družbe, ki je osnovana na njem. Z odkritjem viška vrednosti je na mah razjasnil vse, kar so zaman raziskovali meščanski ekonomisti in socialistični kritiki, ki so dolgo blodili po mračnem.

Že ti dve odkritji bi zadostovali za eno življenje. Na vsakem posameznem področju, kjer je Marx deloval — in teh področij je mnogo — v vsakem od njih, in celo v matematiki, je izvršil samostojno odkritje.

Tak je bil Marx kot znanstvenik. Za Marxa je bila znanost zgodovinsko razvijajoča se revolucionarna sila. Čeprav je bil vesel svojih novih odkritij na področju teoretične znanosti, katerih praktične izvedbe še ni mogel videti, je vendar čutil

popolnoma drugačno zadovoljstvo ob odkritjih, ki so neposredno revolucionarno posegla v industrijo in zgodovinski razvoj na splošno. Pazljivo je zasledoval razvoj na področju elektrike.

Marx je bil predvsem revolucionar. Za svojo življenjsko nalogo je smatral dolžnost sodelovanja pri zrušitvi kapitalistične družbe, pri osvoboditvi modernega proletariata, kateremu je pomagal do lastne zavesti, proletariata, kateremu je odkril njegov položaj, njegove potrebe in pogoje nadaljnega življenja. Boj je ena izmed najznačilnejših potez Marxovega življenja. Boril se je strastno, uporno in s takšnim uspehom kakor malokdo. Prvi njegovi časopisi, kakor „Renski časopis“, „Naprej“, „Nemški časopis“, „Novi Renski časopis“, newyorška „Tribuna“, poleg tega pa še množica borbenih brošur, so njegovo delo v Parizu, Londonu in drugod. Vse to so rezultati, na katere bi bil Marx lahko ponosen, četudi ne bi naredil v življenju ničesar drugega.

Prav zaradi tega je bil Marx najbolj razvpit in zasovražen med kapitalisti. Konzervativna in ekstremistična demokratska buržoazija sta ga klevetali na vsa moč. Toda Marx je vse to prezrl in jim odgovarjal le takrat, kadar je bil odgovor nujno potreben. Umrl je spoštovan in priljubljen med milijoni revolucionarnih sodelavcev, ki žive tam od sibirskih rudnikov, preko vse Evrope in Amerike, tjakaj do Kalifornije. In smelo lahko rečem: čeprav je imel brez števila nasprotnikov, kljub temu ni imel niti enega osebnega sovražnika.

Njegovo ime in delo bo živelo vsekdar.“

Njeni spomini

Dolge vrste delavk sede za montažnimi mizami. Urni prsti hitro in enakomerno sestavljajo sestavne dele, ki potujejo iz rok v roke, dokler se na koncu te dolge vrste ne privije še zadnji vijak. Izdelek je gotov. Čeprav morda majhen na pogled, je vendar delo mnogih rok in mnogih ljudi, ki so vanj vpletli svoje znanje in spretnost, del svojih misli in skrbi. To delo, ki oblikuje izdelke, povezuje tudi ljudi med seboj, ljudi z njihovimi doživetji, spomini in čustvi. Popolnoma neznani so si ob njem segli v roke. Postali so prijatelji, znanci. Skupaj doživljajo svojo življenjsko povest, ki sicer tu ni pričeta, vendar z življenjem teče in se z vsakim dnem pogreza v spomine. Ti se nizajo drug za drugim, dan za dnem.

Tudi Erna sedi v dolgi vrsti delavk. Pred njo na mizi stoje številčnice instrumentov. V podjetju je zaposlena že nekaj let. Hitro je minilo — pravi. Tudi zadovoljna je, čeprav ji je že marsikatera skrb začrtala gubo v obraz. Skrbi in čas! Da tudi življenje samo je na njenem obrazu pustilo svoje sledove, svojo povest.

Dolga je ta njena povest. Pričenja se v dobi njenih mladostnih sanj, ko se je vsako jutro toplo spomladansko sonce povzpelo visoko nad zelene primorske griče, kjer so ji v mali, revni bajti tekla otroška leta. Čeprav je revna kraška zemlja številni družini delila boren košček kruha, je bilo takrat vseeno lepo. Kruh z očetove grude je bil sladak, življenje brezskrbno in polno otroškega veselja.

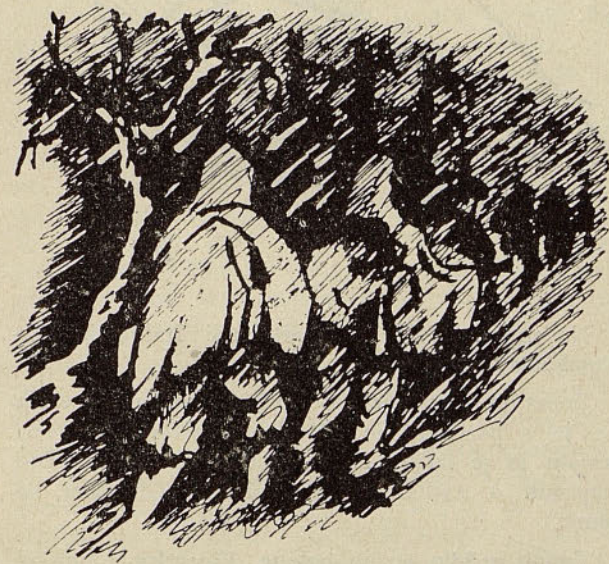
Minevala so leta. Erna je zapuščala dom. Morala je drugam, če so ostali hoteli živeti. Nad griči je viselo spomladansko sonce. Bilo je toplo, prijetno, tako kot je bil prijeten spomin na rano mladost, ki je ostajala nekje v zelenih rebrih nad revno domačijo.

Vlažna megla se je vlekla preko razmočenih tal. Ze nekaj dni je deževalo in v kotanjah je stala umazana voda. Drobni curki so odtekali po kolo-vozu, ki se je strmo spuščal po grapi v dolino. Bila je pozna jesen, hladna in pusta, z vlažno meglo in neprestanim dežjem. Med razvejanim drevjem se je po blatni stezi pomikala partizanska kolona. Mokre odeje so borcem visele preko ramen. Erna je stopala na koncu kolone. Od utrujenosti ji je omahoval korak pa tudi glad je jemala moči. Na nosilih spletenih iz vej je stokal ranjenec. Pod noč je začelo snežiti. Ledenomrzeli veter je bril preko pobočij in vrtinčil drobne, goste snežinke.

Kolona se je ustavila. Erna se je stisnila pod drevo. Telo ji je drgetalo od mraza in po obrazu

so ji polzele kaplje topečih se snežink. Ognja niso zakurili, saj tudi skuhati ni bilo kaj. Že nekaj dni so bili brez hrane. Erna je naposled zaspala. Utrujenost ji je zatisnila veke, toda v snu je čutila mrzel veter, ki je stresal njeno telo.

Sneg pa je neprestano naletaval....

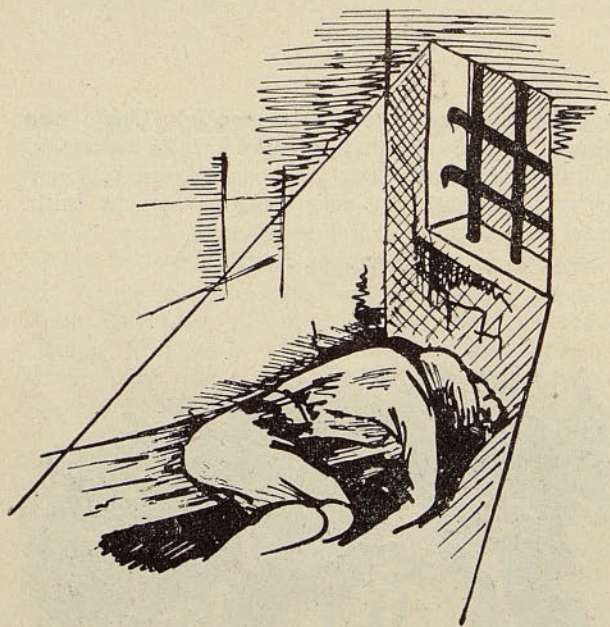

Odmevi mitraljezkih rafalov so borce zbudili iz sna. Dolge kolone Italijanov so v prvem jutranjem mraku iz vseh strani lezle navkreber. Odločitev je bila kratka. S pesmijo so se borci v snegu zarili med italijanske kolone, ki so ob nepričakovanem udaru začele odstopati.

„Naprej, tovariši...!“

„Vaše ime?“ Italijanski oficir se je nagnil preko mize. S sivozelenimi očmi se je zazrl v utrujen Ernin obraz. Stala je mirno, tiho in ni povsila oči pred srepim pogledom. Čez nekaj trenutkov je povedala svoje ime. Italijan se je zarežal. Toda to je bilo vse, kar je povedala. Po zaslišanju so jo onemoglo in pretepeno vrgli v celico. Nekaj časa je ležala nepremično, ko pa je začela prihajati k zavesti, se je ozrla skozi rešetko v modro nebo, po katerem so polzeli beli oblaki. Nekje je zakričal otrok, a pod oknom je ob enakomernem korakanju stražar požvižgaval italijansko popevko...

Višnja gora, ... Ribnica, ... Žužemberk, ... šent-petrška kasarna v Ljubljani. Usodne postaje v Erninem življenju. Iz celice v celico, od zaslišanja na zaslišanje je vodila njena pot, dokler ji zaradi prestanih muk in trpljenja niso odpovedali živci.

Novembra 1943, po kapitulaciji Italije je bila izpuščena...

Zopet jo je sprejela očetova domačija. Povezala se je s partizani in postala obveščevalka. Toda kmalu jo je izdaja zopet pahnila za rešetke. Pod zapisnik o zaslišanju so napisali: „Obsojena na smrt.“

Zunaj je bilo pozno poletje. Vipavska dolina se je kopala v toplem soncu, po vinogradih je dozorevalo sadje. Kako daleč je bilo tedaj vse to, ko se je človek lahko gibal samo sredi golih, vlažnih sten in skozi ozko lino opazoval mali košček modrine neba. Ko so Erno nekega dne poklicali iz celice, so ji sporočili, da ne bo usmrčena.

Čakalo jo je koncentracijsko taborišče.

Auschwitz... Številka 88768 je stala sredi kolone izsušenih postav, podobnih živim mrličem. Na rezko povelje se je med nizkimi barakami po blatu začela pomikati vrsta okostnjakov. Nagnetli

so jih v malo sobo. Pričelo se je „kopanje“. Menjaje so spuščali mrzlo in vročo vodo na hropeče ljudi. Take kopeli so včasih trajale celo noč. Nato so jim dovoljevali počitek — ležanje na mokrih deskah.

Dnevi so minevali strašno počasi. Krematorij je neprestano požiral dolge vrste umirajočih okostnjakov. Dan za dnem, noč za nočjo. Veriga se ni prekinila, kajti v taborišče so prihajale vedno nove trume, ki so se s strahom ozirale na napis pri vходу v taborišče:

„Arbeit macht frei!“

R

„Tistih dni se z grozo spominjam“, pravi Erna, „toda minilo je, saj človek marsikaj prenese, če mora in če hoče. Skoraj trinajst let je že odkar smo se vrnili.“

Da, skoraj trinajst let.

Čas mineva. Kako hitro beže leta!

Toda spomini ostajajo. Čeprav čas polagoma briše jasne podobe doživetij, vendar ostaja v človeškem srcu čisto in neskaljeno spominjanje, da je svobodno življenje vredno velikih žrtev in boja, saj je v tem tudi vsa njegova vrednost.

Kako je posnet zvok na filmski trak in kako ga predvajamo?

Prijetno sedimo pri filmski predstavi. Film je zanimiv, čustven ali pa „napet kot struna“. Sredi predstave naenkrat utihnejo zvočniki za platnom. Nastopila je okvara na napravah za predvajanje zvoka. Nenadoma je film postal nem. Gledalci se zdramijo iz živčne napetosti, postanejo nervozni, nestrpni, začnejo žvižgati, protestirati in žugati proti linicam, za katerimi se nahaja projektor. Slišijo se opazke, ki lete na tovarno, ki je dobavila projektor. Nestrpnosti ni konca in kraja. Tudi operater je postal nervozen, vse je v živčni napetosti. Zakaj? Zato ker je film nem! Danes enostavno več ne prenesemo nemega filma. Tako samo ob sebi umevno se nam zdi, da v filmu tudi slišimo, da niti ne pomislimo na tiste stare čase, ko so ljudje še gledali neme filme. Ali smo kdaj razmišljali, kako to, da istočasno, ko gledamo slike, tudi slišimo zvok? Kako je vse to urejeno? Mogoče vas bo to zanimalo!

1. OD NEMEGA DO ZVOČNEGA FILMA

Ko je Skladanowsky pred več kot šestdesetimi leti v berlinskem „Zimskem vrtu“ predvajal svoje „živeče slike“, si takratni svet še ni mogel predstavljati, da je bil to začetek filmske tehnike in umetnosti, torej dejavnosti, ki ima danes od vseh umetnosti največ ljubiteljev. Seveda, „živeče slike“, kakršne je predvajal Skladanowsky niso imele z umetnostjo še nič skupnega in bi lahko takratna predvajanja smatrali le za tehniško zanimivost.

Kakšen je bil prvi „kino projektor“, s katerim so predvajali „žive slike“? Podoben je bil zabojčku v katerem je bil nameščen valj, nanj pa so bile nalepljene slike druga poleg druge. Te slike so predstavljale n. pr. hojo ljudi ali živali ali kaka druga kratka gibanja.

Vsak gib je bil postopoma fotografiran in večje število takih slik, nalepljenih na valj je z vrtenjem valja oživel. Zabojček je imel odprtino, ki je bila le tako velika, da se je lahko opazovalo samo eno sliko. Kadar se je ročno zavrtil valj, so se slike vrstile druga za drugo in tako ponazarjale razne gibe. Za nekaj beličev, ki so jih ljudje vrgli v predvajalčev klobuk, so lahko videli, kako se na primer gospod v cilindru odkrije, kako se dama prikloni, kako krava mahlja z repom in podobno. Seveda je taka „kino-predstava“ trajala le malo časa in gledal jo je lahko samo en človek. Če bi hotel takratni predvajalec te predstave poka-

zati vsem Berlinčanom, bi ga od vrtenja pošteno bolele roke.

Leto kasneje je Francoz Lumiére že izumil projekcijski aparat, s katerim je projeciral žive slike na platno. S tem načinom je izumitelj omogočil, da je „predstavo“ gledalo lahko več ljudi naenkrat. Isto leto so že izumili filmski trak in nanj posneli razna gibanja, naravo, življenje na cesti itd. Ker so bili programi izredno kratki se tedaj še ni izplačalo odpreti „kino-dvoran“. Naprave za projeciranje živih slik so si nabavila razna varietejska gledališča, v katerih je bilo predvajanje živih slik le ena izmed točk varietejskega programa. Takim gledališčem, ki so imela naprave za predvajanje filmov, so pravili „bioskopi“ in če bi ta grški izraz dobesedno prevedli, bi lahko rekli, da je bioskop naprava za gledanje živih slik. Z bioskopi so se najprej predvajali značilni efekti in izrazita gibanja n. pr. skok v vodo, bližajoči se vlak, skok konja čez jarek itd. Da bi lahko takrat posredovali predstave tudi širšemu krogu ljudi, so uvedli tudi potujoče bioskope, ki so potovali po svetu do leta 1904. Leta 1903 so že začeli graditi dvorane za predvajanje filmov in istega leta se je začelo izdelovati filme na industrijski način. Amerika je že zgodaj prevzela prvenstvo v tedanjem hitrem razvoju te kulturne panoge. Že leta 1902 so v Los Angelesu odprli prvo večjo kinodvorano, medtem ko je imela Evropa prvo večjo dvorano za predvajanje filmov šele šest let kasneje. Leta 1907 so se že pojavili prvi daljši filmi, v katerih so že nastopali poklicni filmski igralci, od katerih so bili najbolj znani Maks Linder, Asta Nielsen, Mary Pickford, Henny Porten itd.

Najbrže ni potrebno poudarjati, da so bili prvi filmi še nemi in nemi so ostali vse do leta 1919, ko so začeli delati poskuse z zvočnim filmom. Vse dotodaj so spremljali filmsko predstavo govorniki, ki so sproti tolmačili vsebino filma. Večje kinodvorane so imele svoj orkester, manjše pa klavir ali harmonij. Dialogi v igranih filmih so bili v filmih napisani kot podnapisi. Pravtako so se v filmnem tekstu dajala potrebna pojasnila ali opisi dalje časa trajajočih dejanj, kar je v navadi še danes. Pomanjkanje zvoka, ki spremlja dejanje, je bila velika pomanjkljivost takratnih filmov. Potreba po zvoku je bila prav gotovo večja, kot je danes potreba po barvah, velikosti plastičnosti itd. Kaj nam bi danes pomenil barvni plastični cinemaskopski film brez zvoka?

2. PRVI ZAČETKI ZVOČNEGA FILMA

Spremljanje nemega filma z orkestrom ali s klavirjem še ni pomenilo začetkov zvočnega filma. Primerna glasba je lahko samo povečavala občutke ali vzbujala večjo fantazijo gledalcev. Kadar pa glasba ni bila primerna, pa je verjetno služila le za prevpitje mučnega škripanja stolov v kinodvorani. Gledalci takratnih filmov so nujno zahtevali zvok, ki naj bi spremljal dejanja, ki so se dogajala na platnu. Prvi poskusi za ozvočenje filmov so se začeli po letu 1919, toda prve praktično uporabljive metode ozvočenja filmov so se razvile šele po l. 1925. Leta 1927 sta bili praktično že uporabljivi dve metodi: gramofonska in fotoelektrična. Prva metoda je bila gramofonska, ker je morala fotoelektrična metoda močno vezana na dogajanja in izume radiotehnike čakati na dokončen razvoj do leta 1928.

Pri gramofonski metodi ozvočenja filma je bil filmski zvok posnet na velike gramofonske plošče s premerom 40 cm, ki so se vrtele s 33 $\frac{1}{2}$ obrata na minuto. Posebnost teh gramofonskih plošč je bila poleg izredne velikosti tudi ta, da se je odjemalna doza gibala od znotraj navzven.

Pomanjkljivosti te metode so bile zelo velike, lahko bi našteali nekaj teh pomanjkljivosti, ne da bi imeli kdaj z njo opravka. Vsakdo si bo prav lahko predstavljal, da je sinhronizacija gramofonske plošče z ločeno tekočim filmskim trakom zelo težavna in nerodna, kar je še posebno neugodno pri menjavanju bodisi filmskih kolotov ali samih plošč. In kaj je bilo, če se je nenadoma strgal filmski trak? Ker v tej dobi še niso poznali električnega gramofona, ki nam omogoča skoraj neomenjeno ojačanje, je bila jakost zvoka zelo omejena. Kaj pa je bilo tedaj, če se je kaka plošča pri transportu razbila? Tedaj je bilo nekaj filma nemega, nekaj pa zvočnega. Zaradi vseh teh nevšečnosti so iskali drug izhod izmed katerih je bil najbolj privlačen ta, da bi bil zvok posnet na samem filmskem traku. Mehanično zapisovanje tona, ki ga uporabljamo še danes na gramofonskih ploščah za filmski trak ni primerno, ker je celuloidni trak premehak in bi ga igle kaj kmalu izrabile.

V začetku leta 1928 je bil razvit sistem za fotoelektrično registracijo zvoka na filmskem traku samem. Ta metoda je bila in je še danes tako popolna, da se uporablja torej že točno 30 let. Ob tej, za filmsko produkcijsko in reprodukcijsko tehniko tako važni obletnici, bi bilo prav, da se s tem načinom registracije zvoka malo поблиže seznanimo.

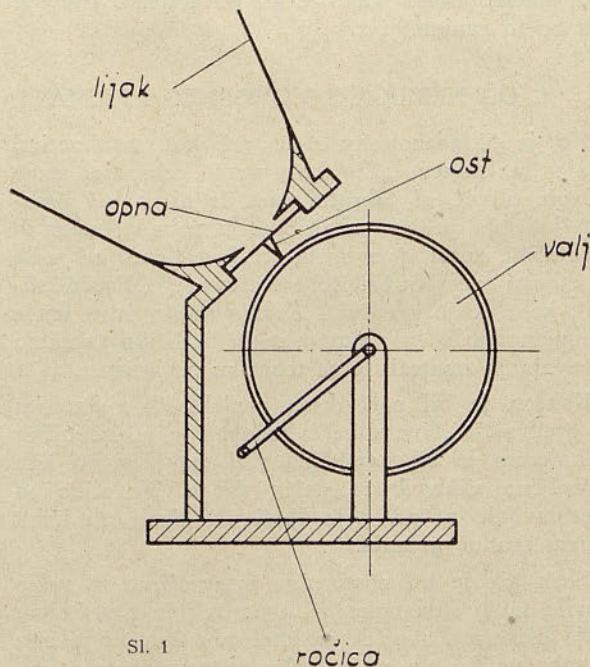
3. „FOTOGRAFIRANJE“ IN PREDVAJANJE ZVOKA

Če hočemo zvok „konzervirati“ na filmskem traku, potem ga moramo fotografirati, si bo lahko mislil marsikdo. Ali pa je sploh mogoče zvok fotografirati? Na to vprašanje bi lahko odgovorili z da in ne. Ker nam fizikalno gledano, zvok predstavlja nihanje teles, tekočin ali plinov, ne moremo zvoka registrirati v nepremični sliki, temveč samo na

sliki, ki se premika. Če smatramo premikajočo se filmski trak kot premično sliko, potem je možno zvok „fotografirati“. Fotografija zvoka pa ima kaj svojevrsten izgled. Našemu očesu bi taka fotografija ne predstavljala prav ničesar. Zato moramo gledati to „fotografijo“ zvoka z drugimi očmi, ki so bolj občutljive kot naše.

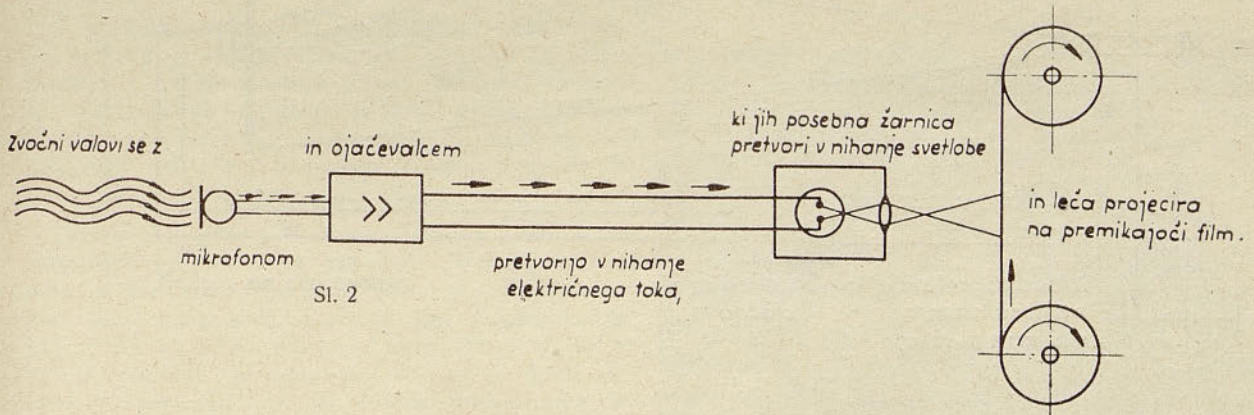
Zapisovanje zvoka na filmski trak in odčitavanje sta dva ločena problema, ki pa imata, kot bomo videli, vendarle nekaj skupnega. Predno si ogledamo način fotoelektričnega zapisovanja si na kratko obnovimo znanje v zvoku, kot nas uči fizika.

Kako nastane zvok? Naredimo enostaven poizkus! Zapičimo jekleno pletilno iglo v lesen podstavek. Če iglo upognemo in v trenutku spustimo, bo ta začela nihati. Istočasno z nihanjem slišimo zvok ali brnenje igle. Fizika pravi, da vsako telo, ki se trese ali niha proizvaja zvok. Kadar govorimo, se naše glasilke tresejo. To tresenje ali bolje rečeno nihanje glasilk povzroča zrak, ki pri govorenju uhaja mimo glasilk. Struna klavirja proizvaja zvok takrat, kadar jo s klavircem spravimo v nihanje. Zvok in nihanje sta torej tesno povezana, kajti brez nihanja ni zvoka in brez zvoka ni nihanja. Kadar hočemo zvok posneti ali registrirati nam zadošča, če registriramo nihanje. Najpreprostejšo obliko registracije zvoka si lahko predstavljamo s snemanjem zvoka na gramofonsko ploščo in to na način, kot so ga uporabljali še v prejšnjem stoletju. Tako napravo

so tedaj imenovali fonograf in v zelo poenostavljeni obliki nam ga kaže sl. 1. Fonograf ima zvočni lijak, ki nam zbira zvok in ga tako ojači. Na dnu lijaka je vpeta opna iz sljude ali zelo tanke jeklene pločevine. Sredi opne je pritrjena jeklena ost ali konica, ki se dotika valja iz voska, ali iz kake

druge mehke snovi. Valj se vrti okoli svoje osi. Kadar govorimo v lijak in istočasno vrtimo valj, se prične opna tresti in igla, ki je na njej pritrjena, zarezuje v valj žlebičasto zarezo. Ta je plitkejša ali globlja v istem ritmu, kot se je tresla opna. Na ta način smo torej mehanično zapisali zvok. Kako pa ta zapisan zvok odčitamo ali reproduciramo, če se hočemo bolj učeno izraziti? Zelo enostavni napravi za reprodukcijo mehansko zapisanega zvoka pravimo gramofon.

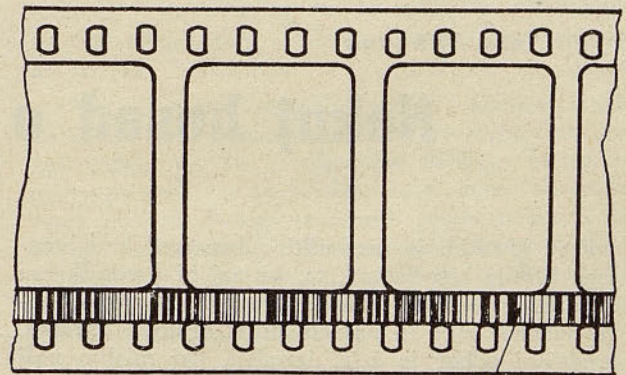
Pri gramofonu se pojavi vršijo v nasprotnem smislu. Ost nastavimo na začetek popisane plošče ali valja ter ju zavrtimo. Konica se v zarezi hitro dviga in pada ter prenaša to gibanje na opno. Opna začne nihati in s tem proizvaja isti zvok, ki smo ga s fonografom posneli. Ta način mehanskega snemanja in reproduciranja zvoka nam bo lahko pomagal za razumevanje ostalih načinov.

S tem, ko smo posneli zvok, smo pravzaprav točno zapisali nihanje. Na sličen način posnamemo na filmski trak tudi nihanje in to na prav svojevrsten način, ki ga bomo končno lahko razumeli, ko se bomo v nadaljevanju spoznali tudi s predvajanjem ali reprodukcijo. Če hočemo zvok ali zvočna nihanja „fotografirati“, jih moramo pretvoriti v svetlobna nihanja oz. v utripajočo svetlobo. Pretvarjanje zvoka v utripajočo svetlobo je na videz zelo preprosto. Tak poskus bi si lahko napravili doma z radijskim sprejemnikom. Odklopili bi zvočnik in namesto njega priključili žarnico. V istem ritmu kot bi preje nihala opna zvočnika, bo sedaj utripala svetloba žarnice. Če bi vzeli neekspoziran filmski trak in ga enakomerno premikali ob utripajoči žarnici, bi na razyitem filmu opazili svetle in temne lise. Tako bi se nam sicer kaj kmalu posrečilo fotografirati zvočno valovanje, če pa bi hoteli uporabiti tako ekspoziran film za verno reprodukcijo pa je drugo vprašanje, ker stvar vendarle ni tako enostavna, za razumevanje pa nam bi gornji poskus zadoščal.

S tem poskusom smo torej dokazali, da se zvok da „fotografirati“. Poglejmo si sl. 2., ki nam kaže, kako je urejena naprava za svetlobno snemanje zvoka.

Pomikanje filma je pri osvetljevanju oz. pri snemanju zvoka istočasno, kot pri snemanju slik.

Svetlobno zapisan zvok zavzema na filmskem traku le malo prostora. Sl. 3. kaže na izrezu filmskega traku, kje se nahaja tkzv. tonska sled. Svetlobno nihanje lahko razberemo po gostoti osvetljenih črt.

Sl. 3

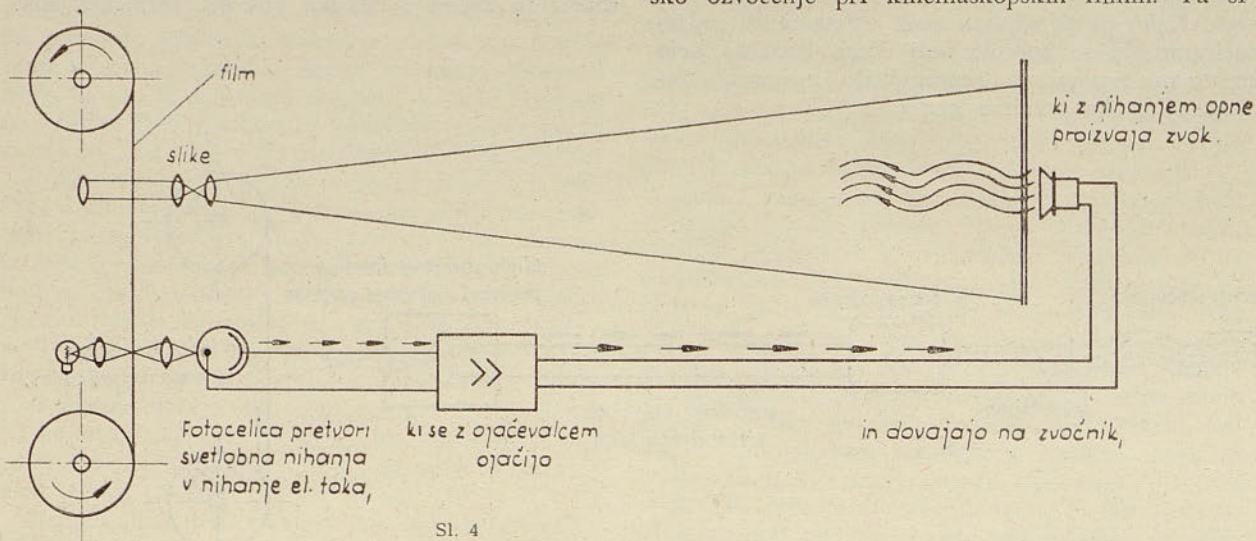
Tonska sled

Predvajanje zvoka s pomočjo svetlobnega „zapisnika“, ki smo ga pravkar spoznali, izvršimo na obraten način. Pri predvajanju moramo torej svetlobna nihanja pretvoriti v mehanično nihanje opne v zvočniku. Za odčitavanje svetlobnih nihanj uporabljamo tkzv. fotocelico, ki bi jo lahko imenovali električno oko.

Značilna lastnost fotocelice je ta, da se z jakostjo svetlobe, ki pada v fotocelico, spreminja njena električna upornost. Fotocelica je nameščena tako,

tvorja svetlobna nihanja v nihanje električnega toka. Sl. 4. nam nazorno kaže način predvajanja s pomočjo fotografiranih nihanj.

V zadnjem času se je začel uveljavljati magnetonski sistem registracije zvoka zlasti za stereofonsko ozvočenje pri kinemaskopskih filmih. Ta si-

Sl. 4

da se pomika film med njo in osvetljevalno žarnico, ki gori s stalno jakostjo. Fotocelica se osvetljuje bolj ali manj in to v ritmu, kot ga nakazujejo črne in svetle črte na tonski sledi. Fotocelica torej pre-

stem ozvočenja deluje kot magnetofonski aparat.

O tem sistemu ali pa o delovanju magnetofona pa se bomo pogovorili kasneje.

fiv

Jaka Vehovec

Nekaj besed o našem glasilu

Pred kratkim je uredniški odbor med bralci našega glasila izvedel anketo, ki naj bi uredniškemu odboru posredovala marsikatero kritično misel, nove pobude, želje in nasvete naših bralcev. Skratka, uredniški odbor je želel izvedeti, kaj mislijo naši delavci in uslužbenci o glasilu ISKRA in kaj predlagajo, da bi se to glasilo s svojo obliko in vsebino njim še bolj približalo. Želja, nasvetov in tudi kritičnih pripomb je bilo precej, pa tudi pohvale niso bile redke. O tem ste brali že v prejšnji številki.

Torej naši bralci želijo, predlagajo, svetujejo... Marsikateri predlog je vreden pozornosti in ga bo uredniški odbor v prihodnje upošteval. Splošna želja je, da bi glasilo postalo še bolj pestro, da bi bilo bogatejše s slikami in drobnimi zanimivostmi, mnogi predlagajo, da bi se več pisalo o naših delavcih in uslužbencih, o dogodkih v podjetju itd. Vsekakor bi bilo koristno in

prav, če bi v našem glasilu v prihodnje bolj pogosto in bolj sistematično objavljali take sestavke. S tem bi glasilo samo pridobilo na svoji vsebinski vrednosti in se še bolj približalo širokemu krogu naših bralcev. Toda kako to doseči? Precej poti vodi k temu cilju, toda vsaka zahteva precejšnjo mero dobre volje in prizadevnosti, ne samo od članov uredniškega odbora, temveč tudi od naših bralcev. Skupna želja mora z našo prizadevnostjo oblikovati skupni interes, da naše glasilo postane to, kar vsi želimo — ogledalo našega življenja, dela in naših ljudi.

V uresničevanju tega smotra pa je potrebno tesno sodelovanje uredniškega odbora s člani kolektiva in obratno. Le taka pristna in neposredna vez lahko zagotovi izpolnitev vseh naših pričakovanj. Brez očitkov lahko ugotovimo, da je sodelovanje članov našega kolektiva pri glasilu vse premajhno. Deloma zaradi tega, ker nekateri menijo, da niso

vešči pisanja, drugi ne najdejo časa za pisanje sestavkov, a nekaterim se celo zdi, da je naše glasilo premalo pomembna publikacija za njihovo sodelovanje. Toda kljub temu je treba povedati, da se je krog sodelavcev našega glasila v zadnjem času le razširil, toda za tako podjetje kot je naše, s tako pestro dejavnostjo, je še vseeno premajhen.

Mnogi so v anketi izrazili željo, da bi objavljali v glasilu več zanimivosti iz tehnike, tako iz našega podjetja, kot tudi iz tujih.

V podjetju imamo DIT s številnim članstvom. Pri odboru je ustanovljena celo komisija za sodelovanje z našim glasilom. Toda do sedaj uredniški odbor kljub obljubam in svoji pripravljenosti, da odstopi v vsaki številki prostor za sestavke članov DIT, ni prejel nobenega članka. Upamo, da bo v prihodnje drugače.

Uredniški odbor želi dobiti čim več tehničnih in zanimivih sestavkov iz različnih področij našega dela in življenja v podjetju. Zato si želi pridobiti čim večji krog sodelavcev, ki jim sodelovanje v glasilu ne bo samo dolžnost, temveč tudi želja. V našem podjetju je prav gotovo precej ljudi, ki imajo veselje do pisanja, morda jim manjka le dobre volje. Toda če želimo doseči, da bo naše glasilo postalo vsebinsko bogatejše, pestrejše in zanimivejše, mora vsakdo za to tudi nekaj žrtvovati. Želja je lahko le izhodišče v določeno smer vravnane hotenja človeka, ki s prizadevanjem, razumevanjem, s svojo lastno sposobnostjo in zdravim odnosom do sredine v kateri živi, stremi k njeni izpolnitvi.

Želimo torej, da bi na straneh našega glasila bralci našli to kar želijo. Pričakujemo novih pobud in novih sodelavcev.

Arh Drago

Oddelek »ISKRA« na TŠŠ v Ljubljani

V minulem letu se je vodstvo tovarne odločilo izšolati nekatere člane kolektiva na Tehniški srednji šoli v Ljubljani. To odločitev so nakazale potrebe po tehniškem kadru, ki bodo z naraščajočo proizvodnjo vedno večje. Personalna komisija je na podlagi predloženih prošenj izbrala 30 tovarišev, ki so dokončali Industrijsko kovinarsko šolo, v tovarni pa pridobili nekaj prakse. Priprave za osnovanje delavskega oddelka „Iskra“ so bile skrbno izdelane. Učni program je bil prilagojen tovarniškim potrebam. Zamisli pripravljalne komisije so se ureničile. Svet za šolstvo je prošnjo odobril. Dne 6. septembra 1957 je bil prvi šolski dan.

Vredno je omeniti, da ima oddelek „Iskra“ poseben razred na delavskih oddelkih Tehnične srednje šole in da je edini te vrste v državi. Razlikuje

se od rednih in drugih delavskih oddelkov v tem, da ima učni program skrčen na tri leta, medtem ko traja pouk v rednih in delavskih oddelkih štiri leta; poleg tega obsega učni program snov elektro in strojnega odseka. Izkušnje so pokazale, da imajo absolventi naše industrijske šole izredne uspehe pri nadaljnjem šolanju na Tehniški srednji šoli. S precejšnjo teoretično in praktično osnovo so vzor dijakom, ki so prišli iz gimnazij.

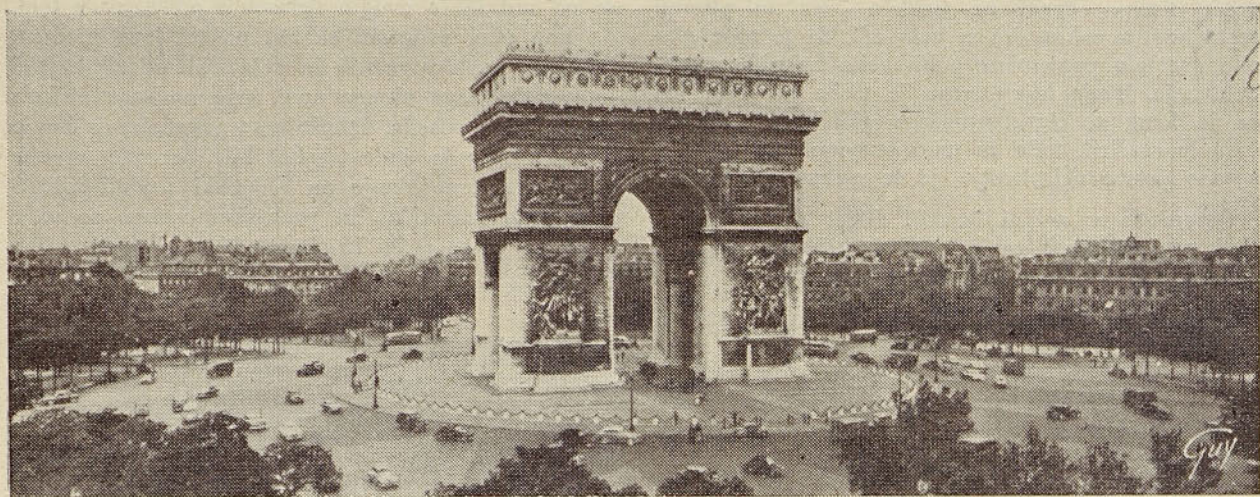

Foto Abe

Tudi za nas nove dijake TŠŠ, se je pričelo povsem novo življenje. Mnogi od nas so končali šolo pred petimi ali celo desetimi leti. Šolske klopi so se nam zdele nekam nenavadne. Pričeli so se naporni dnevi. Nekateri se bodo vprašali: „Ali so res naporni?“ Za odgovor bo najbolje, če opazujemo en sam dan, kateremu sledijo mnogi — od počitnic do počitnic — tri leta.

Ob 15. uri nas odpelje avtobus v Ljubljano, odkoder se zopet vrnemo ob 21.30. Prostega časa, razen nedelje ni. To je edini dan za šport in razvedrilo, za poročene pa je dan, ko se lahko posvetijo svoji družini. Poleg navedenih imajo nekateri še nekaj problemov: njihovi domovi so v okolici Kranja, v Tržiču, Bohinju, na Bledu in drugod, če se v poznih večernih urah vrnemo iz Ljubljane, težko dobijo toplo prehrano.

Pri vseh merodajnih organih v podjetju smo našli razumevanje. Dali so nam na razpolago tovarniški avtobus, s katerim se dnevno vozimo v Ljubljano in nazaj. Olajšali so nam delovne pogoje. Kljub naporom smo vsi dobre volje. Novih moči in volje smo dobili ob zaključku semestra. Ta prva preizkušnja je uspela. Polletni uspeh razreda je bil zelo dober. Profesorji so izrazili pričanje, da bomo s takim prizadevanjem uspešno dokončali šolo. Mi vsi želimo uspehov, prav tako upravni organi tovarne, saj so nam v ta namen dali vse pogoje. Želimo, da bi še v bodoče našli razumevanje pri slehernem članu kolektiva. To bo ustvarjalo prijeten odnos, krepilo nam bo voljo do dela in učenja. S temi željami vam zagotavljamo uspeh.

Inž. Brane Tršar

Spomini iz Pariza

Francija daje naši državi na razpolago nekaj študentskih za strokovno izpopolnitev naših mladih strokovnjakov. Taka tromesečna študentska je bila leta 1956 dodeljena tudi naši tovarni. Kot za mnoge prakse prej, je tudi za to slabo kazalo. Minilo je namreč leto in pol, ko je prav na hitrico prišlo obvestilo, da moram biti v desetih dneh v Parizu. Menda še ni bilo službenega potovanja brez te naglice. Kljub kratkemu času, ki je bil do odhoda na razpolago, so bili dokumenti in potni list pravčasno pripravljene in odpotovati sem moral v Beograd samo še po napotilo in denar. Na vrsti je bila 36 ur dolga vožnja preko sončne Italije in Švice do Pariza.

Kot po navadi je bil vlak popolnoma natrpan. Pravijo, da je prednost vožnje v takem vlaku v manj natančnem carinskem pregledu. Neko igralsko skupino iz Sarajeva je žulila prevelika količina slivovke, ki so jo imeli s seboj. Največje veselje je vodji te skupine lahko napravil vsakdo, kdor je lahko do Trsta prevzel nekaj slivovke. Na meji se je kar v redu in hitro končalo in kaj kmalu se je pokazalo morje in naš Trst. Bežno sem se spomnil enakega pogleda pred 15 leti, ko so nas Italijani odpeljali v internacijo. Občutki nad lepoto našega morja so bili enaki, le da je bilo okno takrat ob-

dano z rešetkami, danes pa svoboden pogled brez motenj italijanskih karabinerjev. Vse prehitro beži brzec preko ravnine, da bi se mogel človek zadržati dalj časa ob teh temnih spominih.

Človek še vedno opazuje od sonca obžarjene Alpe na desni, že se na levi vidijo Benetke. Po dolgem železniškem in cestnem nasipu nas vlak pripelje sredi morja v same Benetke. Da, celo brzozavni drogovi štrle iz plitvega morja. Gibčne Vespe in Lambrette tekmujejo z našim vlakom. Mi iz vlaka jih pozdravljamo in oni nas nazaj.

Prispeli smo v Benetke. Objemanje, vpitje in klicanje, hitenje postreščkov, nervoza in temperamentnost Italijanov, vse to privabi oči in ušesa. Naš spalnik se polagoma polni. Iz Carigrada potuje neka Angležinja, ki na vsaki postaji vodi svoja dva miljenčka na „sprehod“. Imela je celotni oddelek z dvema posteljama. Omenjena miljenčka sta bila čistokrvna foksterjera. To je bilo nege in skrbi (sitnosti raje) s temi psički. Vendar je pravočasno, na prvem mestu vse uredil denar. Urejevanje vlaka na postaji je prav kmalu končano in že nas vleče električni stroj proti Milanu. Prav tedaj je stalo sonce nizko nad morjem in se zrcalilo v njem z dolgim rdečim pramenom. Vedno bolj se oddaljemo od morja in temna noč, ki pada na Alpe nam zakrije pogled. Kaj pa sedaj? Zunaj noč, spalni oddelek prazen in še kar 12 ur vožnje. To bo dolgčas. Prišli smo v Milano, kjer sem doživel malo atrakcijo. V Milanu je v sosednji oddelek vstopila mlada mati z dvema navihanima fantičema. Vstopil je tudi neki Italijan, namenjen v Pariz. Kako bi bilo vendar dolgčas na tem svetu, če se ne bi ljudje med seboj spoznavali. Samo v tem slučaju so bili otroci le malo preveč v napoto. Mladi mož se je kaj kmalu znašel in res „kavalirsko“ odstopil svoje ležišče mladima fantičema, sam se pa preselil k mladi zapuščeni popotnici. Med tem je minila komaj ura vožnje. Da bi preizkusil spomin in rezultate angleškega tečaja pri tovarišici Japunčičevi sem se s fantičema pomenil od kod sta, kam gresta in slično. Njun oče je bil tovarnar v Ameriki in

ju je z mamico poslal na trimesečno potovanje po Evropi. Ta mož je pa mamin prijatelj. Vesela sta pravila, kako prijetno je, ko bosta sama in kako je mamin prijatelj res dober. Samo dolgo nista dala miru, dokler nista na posebno intervencijo sprevoznika prešla od mlade mamice močnejšo podkupnino in zaspala do Pariza.

Jutro je, vozimo se po nepregledni ravnini s hitrostjo 120 km na uro, ki je za francoske železnice običajna. Naenkrat prevzame potnike v vlaku neka neznana nemirnost. Bliža se namreč Pariz. Zavore zaškripljejo, kratek premor in tišina. V tem se začne klicanje, vpitje in prvič stopim na pariška tla Gare de Lyon. Naokoli sami tujci. V tem konglomeratu narodnosti jo maham natovorjen do garderobe, ko zaslišim poleg sebe pristno domače godrnjanje. Bil je enak „sotrpin“, praktičan iz

trboveljskega rudnika, s katerim sem nekaj dni skupaj delil usodo po Parizu.

Prvi in drugi dan je minil v raznih formalnostih. Moral sem do najvišjega ministra, preko treh instanc, do tovarne, kjer sem prebil 90 dni prakse. Menda ni bilo daljše poti vseh teh 90 dni kot prvi dan. Na mestnem načrtu sva videla samo dve imeni ulic do novega urada in s prsti po načrtu sva bila tam. Kaj je bilo to nama: dve ulici. Samo vsaka se je vlekla po tri kilometre in dopoldan je minil. K sreči uradujejo tu ves dan do večera, tako da sva obredla prvi in drugi dan le tri urade. Saj sva morala prihraniti nekaj ur tudi z iskanjem novega doma, katerega sva po velikem trudu končno le našla. Vse je bilo polno, ali pa zelo drago.

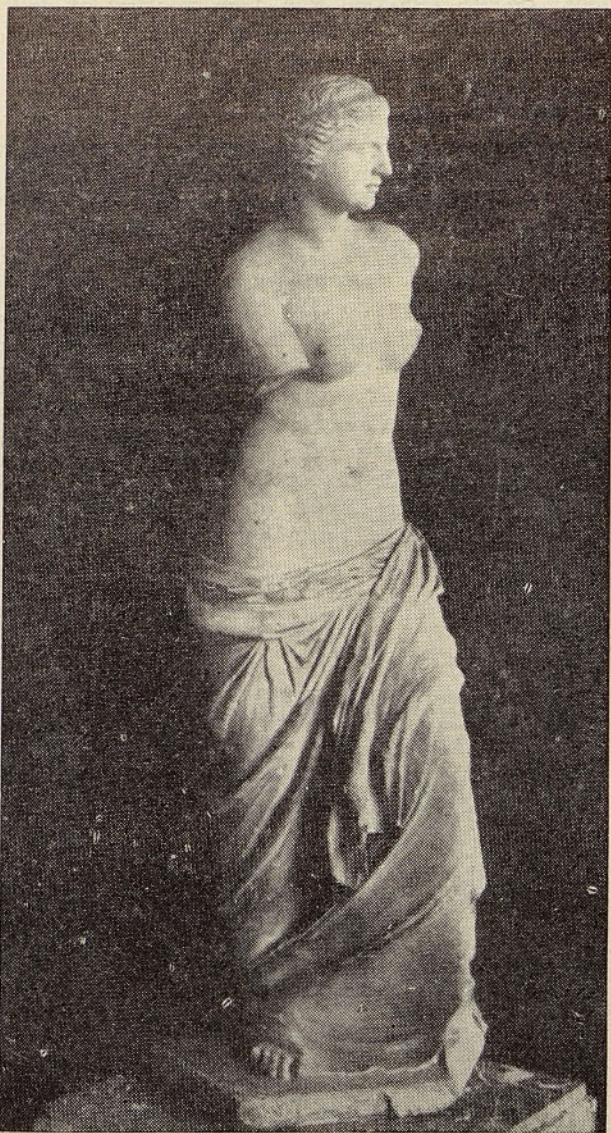
V tovarni je prvi da minil v generalnem pohodu po oddelkih in kjer smo bili, tam so že imeli moje preložen fotografirane osebne podatke s fotografijo. Kar zanimiv postopek z inozemskim praktikantom. Organizacija te tovarne je od naše povsem drugačna. Tehnični sektor služi tam izključno za tekoča naročila s strani komercialne: predračuni, projekti in do podrobnosti razčlenjeni nalogi. K proizvodnemu sektorju spada v tej tovarni tudi priprava dela, orodjarna, vzdrževanje strojev in tehnična kontrola. Razvoj novih delov je podrejen generalnemu direktorju in je na drugem koncu Pariza. V tem oddelku so tedaj razvili tranzistorske centrale, dočim so ravno oddajali Pentaconta (naš Crossbar). Istočasno so projektirali novo tovarno 30 km južno od Pariza. Zelo močno se je čutila težnja organizatorja te tovarne, da pusti v miru razvoj na eni strani in zopet po svoje v miru proizvodnjo. Med ostalimi naštetimi razlikami je bila organizacija O. T. K., ki je imela svojo pripravo kontrolnih postopkov. Planerji kontrolnih postopkov projektirajo popolnoma nezavisno kontrolne operacije in izdelajo tudi projekt kontrolne naprave.

Čez dan so mi dodelili tehnologa, razvojnega inženirja ali konstrukterja, ki mi je bil za vodiča v dotičnem oddelku nekako 6 ur. Ostale tri ure sem pa porabil za zapiske ali samostojni ogled. Rahlo nezaupanje sem čutil pri ogledu orodja za crossbar, a to samo prve tri tedne. Po tovarni sem opazil intenzivno delo na avtomatizaciji proizvodnje central Pentaconta. Stari koračni sistem popolnoma opuščajo in orodja le delno obnavljajo. Za sistem Pentaconta študirajo po verjetnostnem računu vse možne varijante, pri katerih lahko nastopi nasičenje s pogovori. Udeležujejo se raznih kongresov na Švedskem, v Ameriki, v Nemčiji, kjer njihovi razvijalci znanstveno matematično zagovarjajo prednosti njihove konstrukcije.

Tiste dni, ko sem bil tam, so se pripravljali za nek kongres v Nemčiji. Občutek imam, da tam zelo veliko dajo za razvoj novega sistema Pentaconta.

Glavni nalogi mojega bivanja v Parizu je bilo namenjeno dnevno 9 ur. Res bi bil greh biti v Parizu in ne videti vseh zanimivosti. Kar tri deževne nedelje sem prebil v muzeju Louvre. Ta muzej do danes še ni bil ocenjen, saj hrani desetine milijard

Miloška Venera

Rodin: Mislec

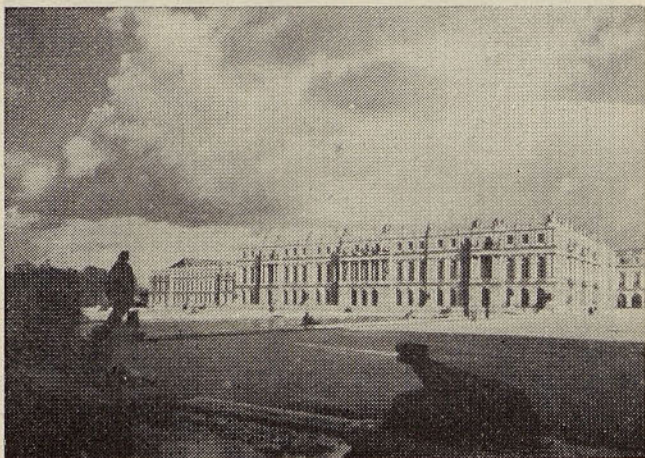
frankov v kipih, slikah in drugih umetninah. Največja vrednost muzeja je miloška Venera (otok Milo v grškem otočju), za katero so Amerikanci ponujali milijardo frankov. Kip je našel 1820. leta kmet pri oranju in ga je prodal za smešno nizko ceno. Mnogo je bilo prerekanja zaradi miloške Venera in prerekanje ne bi bilo popolno, če se ne bi vtaknili vmes še diplomatski krogi. Venera je končno le ostala v Parizu, kamor jo prihajajo občudovat in študirat lepote željni ljudje in umetniki. V neštetih sobanah in dvoranah je na stotine slik in kipov svetovno znanih umetnikov: Poslednja večerja, Mona Lisa, Čepeči pisar (kip), Suženj itd. Vsega res ni mogoče naštet, kaj šele opisati njih lepoto. Prav slično je z muzejem v Versaillu, kjer je bila včasih rezidenca francoskih kraljev. Danes služi razen muzeju še za bivališče najvišjih gostov francoskega naroda. Vodič mi je povedal, da je bival maršal Tito ob svojem obisku pred leti v tem gradu v dokaz, da ga francoski narod prizna za enakovrednega suverena francoskim vladarjem. Vendar obstoja razlika med umetninami v teh dveh muzejih. Medtem ko so umetnine Louvra izključno umetniške, imajo umetnine v Versaillu rahel komercialni pečat. Slikam in kipom se pozna, da so bili delani za ljudi, ki so bili na oblasti in bogati.

Kot popolno nasprotje omenjenih umetnin pa smatram stvaritve v Rodinovem muzeju. Rodin je bil francoski kipar, ki je obratno izbral izrazite kontraste in globlje zamisli. Znan je „Mislec“, kjer je kipar hotel poudariti trditev, da je razlika med človekom in živaljo v tem, da človek misli, ne oziraje se na zunanjo podobo. Upodobil je kip z značilnim opičjim profilom, v katerem pa vsak spozna globoko zamišljenega človeka. Omenim naj še kipe: Poljub, Kaleški meščani in Mati z umrlo hčerjo. Vsak od teh kipov ima nekaj tako globokega, da človek zaživi s kipom. Zlasti zadnji kip je zanimiv. Iz enega samega kosa belega marmorja je izklesan obraz in roke trpeče matere, ki ima v naročju mrtvo hčer. Tu sem opazoval ljudi, kako se je vsakemu bolešno zresnil obraz.

Ob petkih in sobotah zvečer sem običajno „planimal“ pohod po nočnem Parizu. Človek se zapelje s podzemeljsko železnico po pet kilometrov daleč, da pride iz kolikor toliko znosnega miru v vrvež štiri milijonskega mesta. V tej množici si ne moreš iskati proste poti, saj ona vodi človeka. In najbolje je tudi tako, ker množica ve, kje so zanimivosti. Menda je bila ena prvih nedelj, ko se tako prerivam po svetovno znanem Place Pigalle, kjer so sama zabavišča in dekleta s pločnika. Da, tudi to je tu. Videl sem slučaj, ko ena od teh deklet na pločniku nagovori moškega ter z živahno trgovsko mimiko zagovarja svoje dobro blago. S kakšnim besom je glasno nagnala, da smo vsi mimoidoči slišali, nekega Italijana, češ, kaj išče pri njej brez denarja. Množica se zasmeje, a dečko se v hipu zgubi, dekleta pa mirno išče svoj posel naprej.

Vsi se z gnečo pomikamo naprej, ko od daleč zagledam Moulin Rouge. V ušesih mi zaigrajo odlomki melodije: „Neznanka povej...“ iz znanega filma in že stojim pred samim svetovnim zabaviščem, ki je na videz zelo majhno in skromno, a vendar je šlo tu že mnogo denarja in usod pozlu. Šele po deseti uri zvečer se smejo odpreti razkošne izložbe, ki z „vsemogočimi“ stvarmi vabijo

Versailles

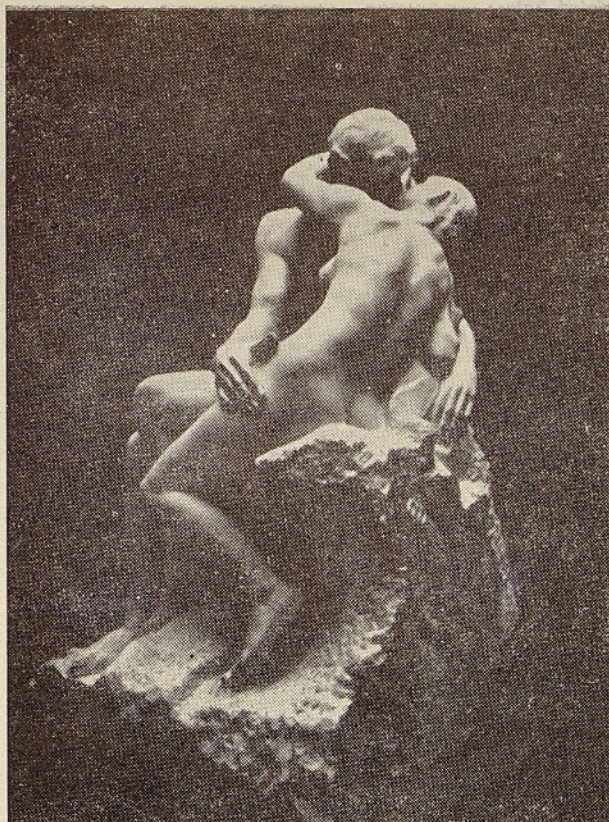

tujce v to zabavišče. A aranžer teh izložb ni dosegel svojega cilja, ker ni skrnil cenika nad blagajno: 800 frankov vstopnina in 4000 frankov obvezna konzumacija (ali 2 dni in pol moje stipendije). A gorje, če prisedeš k tvoji mizi dekle. Potem si lahko zapoješ tisto naravno: „Lan' sem ji kupil...“ Ona je dodatno plačana z odstotki od potrošnje pri mizi, kjer je. Značilno pa je, da take lokale obiskujejo v glavnem le tujci, zlasti iz dollarskega področja.

Neki francoski znanec me je povabil na sprehod po Parizu, kajti pri njih si zelo težko povabljen na dom. Hitro so se vrstile pred menoj gradbene znamenitosti Pariza: Eifflov stolp, Trocadero z našo ambasado, Slavolok zmage, kjer počiva neznan vojak. Že od leta 1921 gori tu večni ogenj neznanemu vojaku, ne da bi za trenutek ugasnil. Tisti večer so vojaški reflektorji pošiljali rdeče, bele in modre pramene skozi obok tega 60 m visokega slavoloka nekaj kilometrov daleč nad elizejske poljane. Tu se odvija promet tisočih avtomobilov, saj je to najrazkošnejši del Pariza.

Za Parižana ni nič čudnega prizor, ki je meni ostal še vedno v spominu: Po Elizejskih poljanah je pripeljal pred kavarno eleganten Cadillac, iz katerega je stopila mlada dama s srebrno modro barvanimi lasmi in dragocenim krznenim plaščem. To bogastvo na eni strani pa močno skali na drugi strani uboštvo pariških klošarjev. Ti navsezgodaj pobirajo iz posod za smeti uporabno steklovino, papir ali železo, kar prodajajo na odpad, s čemer se preživljajo. Ker so brezdomci, prenočujejo pozimi na rešetkah prezračevalnih kanalov podzemeljske železnice, iz katerih puhti topel zrak. Parižani so mi povedali, da so jih že poskusili namestiti v zavodih, vendar vse zaman.

Pot naju pelje naprej v enega najstarejših delov Pariza — Montmartre — središče hrepenenj vsega sveta. Ozke ulice z nizkimi hišami nudijo umetnikom razstavni prostor. Med dva okna napnejo vrvi in s kljukicami za perilo obesijo svoje oljnate slike in akvarele. To je bežen pogled na Montmartre. Predno sva prišla do doma je minilo precej časa, saj sva načela vprašanje stalnih stavk in kriz francoske vlade, ki vsakega poštenega Francoza bolijo. V kratkih treh mesecih sem doživel v Parizu kar štiri stavke, na drugih koncih pa so bile še druge. Ena najhujših stavk je bila stavka delavcev elektrarn. Na lastni koži sem občutil pomen te stavke, ko niso delovali semaforji na cestnih križiščih. Kako varno je prečkati cesto ako gori zelena luč, a tisti dan je zavladata popolna anarhija. Avto sili z leve ulice, drugi zopet z druge ulice, pešci med njimi in končno še kakšna mati z otroškimi vozičkom. Neštetokrat se je križišče natrpalo in eno uro je promet obstal. Pri tej stavki je obstala tudi tovarna, ker ni dobila električnega toka. Tudi stavka plinarn je povzročila naši tovarni zastoj, ker niso mogli kuhati delavcem kosila. Tretja prekinitvev je nastala zaradi stavk železničarjev in metroja, saj se ljudje niso mogli pripeljati na delovno mesto. Stavkali so tudi delavci te

Rodin: Poljub

tovarne, ker so hoteli biti solidarni z ostalimi delavci. Francosko gospodarstvo pa stane taka stavka okoli milijardo frankov.

Pot domov se je začela z običajno nervozo. Odhod iz hotela kar eno uro prej, ker se avto ne more prebijati hitreje skozi reko avtomobilov. V oddelku smo se znašli ljudje petih narodnosti. Domov je potovala tudi neka Beograjkanka, ki je obiskala svojega očeta, bivšega jugoslovanskega oficirja. Kar žalostno je gledati pregovarjanje med hčerjo in očetom, ko se poslavljata: Daj, ostani tu pri meni, jo prosi oče. A hči zopet nazaj: Pojdi oče k naši materi nazaj v Beograd. Tekom 24 ur vožnje sva se menila o usodi teh ljudi, ki žive zelo bedno življenje. Njen oče je bil nočni čuvaj pri neki družbi, ker ni mogel dobiti druge zaposlitve. Za emigrante je pripravljeno samo manjvredno delo. Z nami je potoval nek Grk — krznar po poklicu. Trenutno je bil na poti v domovino, kjer bo nakupil krzno. Žena in sin pa ga v Parizu predelata v plašče in slično. Tik predno je šel na pot, je prispel iz Amerike po istem poslu. Moj so sed je bil Holanec, namenjen na Reko, k neki znanki. Precej je bilo hudomušnih pripomb nad to „znanko“, saj se dvakrat letno poda na pot iz Holandske na Reko.

Vožnja je hitro minila in v Ljubljano smo prispeli točno, brez zamude.

Prodaja naših izdelkov na jugoslovanskem tržišču v letu 1957

Ob koncu poslovne dobe delamo razne obračune in ugotavljamo dobre in slabe strani, ki so spremljale naše delo v preteklem letu. Posebej je to dolžnost gospodarskih organizacij in sploh vseh, ki se ukvarjajo z gospodarstvom, ker analize vedno koristijo in morajo predstavljati osnovo za načrtovanje v prihodnosti. V tem okviru je naše glasilo objavilo v svoji drugi letošnji številki že poročilo o naših proizvodnih uspehih v letu 1957, prav tako pa je bil v tej številki že objavljen članek, ki na poljuden in zelo nazoren način obravnava naš izvoz v preteklem letu. Da pa bi člani našega kolektiva imeli popolnejšo sliko, smatramo, da je neobhodno potrebno, da na kratko poročamo tudi o poteku prodaje naših izdelkov na jugoslovanskem tržišču, kamor smo v lanskem letu prodali 94,3 % vrednosti celotne prodaje. Že samo ta procent dovolj jasno govori v prid takemu poročilu.

Na domačo prodajo v letu 1957 so brez dvoma vplivali ukrepi za stabilizacijo našega gospodarstva, ki so se izvajali po načelih družbenega plana. Posebnega pomena je bila uvedba prodaje na kredit, ki je zlasti v prodaji kino projektorjev imela odločujoč vpliv na skupen dosežek prodaje te panoge. Prav tako se je v preteklem letu pokazala pravilnost naše politike cen, ki ima tendenco postopnega zniževanja, skladno s porastom produktivnosti. Razgibana investicijska dejavnost, čeprav v manjšem obsegu kot v preteklih letih, pa je ustvarila izredno ugodne pogoje za prodajo številnih naših izdelkov.

O naših izrednih proizvodnih uspehih v letu 1957 je bilo že govora na zborovanju kolektiva dne 31. decembra 1957 in v prejšnji številki glasila. Ti uspehi so res izredni, so pa seveda nam v prodaji naložili še večje angažiranje, da bi povečano proizvodnjo tudi prodali. Ko pregledujemo rezultate lahko ugotovimo, da v skupnih prizadevanjih kolektiva tudi naša prodajna služba ni zaostala, saj je vzporedno s celotnim kolektivom tudi dosegla izredne uspehe. Naj navedemo nekaj števil in primerjav:

V letu 1957 smo v primerjavi z letom 1956, dosegli večjo prodajo za din 1 milijardo 296 milijonov, ali v primerjavi s planom, ki je predvideval za leto 1957 din 4 milijarde 458 milijonov din 896 milijonov več, kar predstavlja ca 18% prekoračenja s planom postavljenih nalog. Iz primerjalnega diagrama skupne prodaje po mesecih je razvidno, da je prodaja v letu 1957 bila sorazmerno stalna in da smo samo v aprilu in v decembru zabeležili mesečno prodajo preko din 500 milijonov. V letu 1956 je bila situacija drugačna: aprila smo imeli le din 222 milijonov, decembra pa nič manj kot 704 milijonov dinarjev. Taka situacija dokumentarno govori v prid uvodoma navedenih rezultatov našega gospodarstva. Večja prodaja v aprilu mesecu je rezultat odobrenih proračunov, ker se naši gospodarski proračuni, žal, še vedno sprejemajo

prekasno, tako da imajo proračunske ustanove prvo možnost za izvrševanje nabav šele v aprilu. Podatki iz decembra pa kažejo na vsakoletno povečano prodajo zlasti kupcem, ki jim zapadejo krediti. Vendar je letošnje zmanjšanje prodaje v decembru v primerjavi z decembrom 1956 po mojem mnenju pozitivno, ker istočasno priča o razumnejši porazdelitvi nabav skozi vse leto.

Kakor v tehničnem sektorju, tako imamo tudi mi domačo prodajo razdeljeno na posamezne prodajne skupine, in sicer na:

- prodajno skupino telefonije, ki obravnava tudi prodajo električnih ur, montažnega materiala in izdelkov iz obrata Lipnica;
- prodajno skupino merilne tehnike, ki obravnava poleg prodaje števecv in merilnih instrumentov tudi prodajo selenskih naprav in stavkov;
- prodajno skupino kino-akustike, ki obravnava prodajo kinoprojektorjev in kino-akustičnih naprav;
- prodajno skupino avtoelektrike, ki obravnava prodajo proizvodov iz panog avtoelektrike in stikal;
- prodajni referat za usluge, ki obravnava prodajo uslug tako zunanjim interesentom kakor članom kolektiva.

Zanimiva je primerjava o prispevku posameznih panog k skupnemu uspehu prodaje v letu 1956 in 1957: Razvidno je, da je bil vrstni red posameznih panog sledeč:

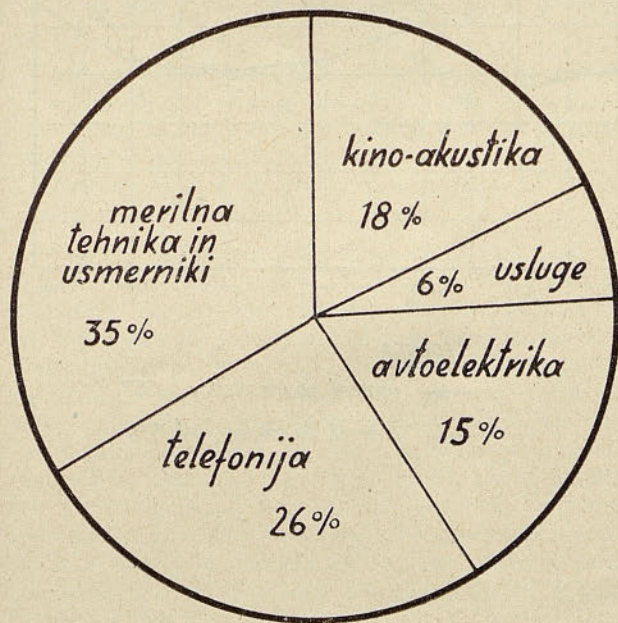
1. Merilna tehnika
2. Telefonija
3. Kino-akustika
4. Avtoelektrika
5. Usluge.

Tak vrstni red velja sicer tudi za leto 1957, vendar je porast prodaje posameznih panog različen. Panoga merilne tehnike je svojo prodajo pri-

bližala že vsoti blizu 2 milijardi din, torej za 490 milijonov din več kot v letu 1956. Letos pa bo vsekakor preseгла 2 milijardi dinarjev. V absolutnem znesku kaže največji porast panoga telefonije in sicer za din 600 milijonov. Porast v panogi kino-akustike je bil prav tako znaten, manjši pa je bil porast prodaje v panogi avtoelektrike, ki pa je tudi povečala prodajo izdelkov svoje panoge v primerjavi z letom 1956 za 100 milijonov din.

Vsaka naša prodajna skupina je imela lani v primerjavi z letom 1956 nekatere omembe vredne značilnosti. V panogi merilne tehnike so izreden porast dosegli števcji, ki daleč prekašajo prodajo vseh ostalih izdelkov te panoge.

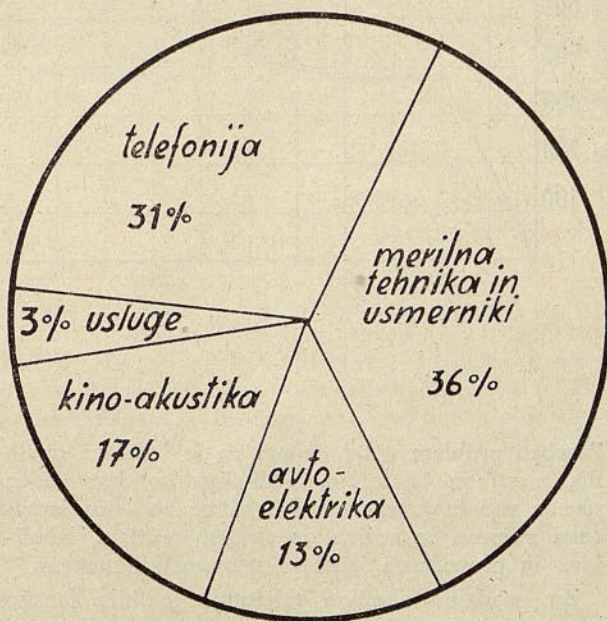
Prodaja 1956 4.058.923.0000 din

tričnega omrežja, v stanovanjskih izgradnjah in ukinitvi pavšalistov. Da lahko računamo na njen daljši vek, pričajo prijave potreb za leto 1958. Vso proizvodnjo števcjev v letošnjem letu, pri čemer pa računamo tudi na prekoračenje plana, imamo že anganžirano po pogodbah. Iz poročila o izvozu pa je bilo razvidno, da tudi v inozemstvu raste interes za naše števcje.

Seveda je zaradi tega pri števcih prodajna problematika zaenkrat zelo enostavna: proizvesti čim več števcjev, da lahko krijemo potrebe tržišča. Vse bolj so se lansko leto oglašali interesenti za trofazne števcje, ker potrebe, zaradi uvajanja trofaznega toka tudi v gospodinjstva, nujno zahtevajo te

Prodaja 1957 5.353.855.545 din

Prodaja števcjev je lansko leto pokazala izreden porast, kar je razvidno iz naslednjih števil:

Količina prodanih števcjev:

	1956	1957
januar	11.421	11.415
februar	14.310	14.302
marec	6.664	16.844
april	9.495	16.325
maj	4.955	13.080
junij	5.603	15.756
julij	7.546	12.571
avgust	16.793	17.055
september	13.759	15.849
oktober	18.586	19.972
november	17.040	18.417
december	15.299	22.155
Skupno	141.471	193.741

Ta izredna konjunktura za števcje ima svojo ekonomsko upravičenost v rekonstrukcijah elek-

števce. Iz razvojnega programa je razvidno, da bo naša tovarna že letos pričela z njihovo poizkusno proizvodnjo, kar mi v prodaji že težko pričakujemo.

Obširnejša pa je problematika prodaje merilnih instrumentov. Tu gre predvsem za to, da smo v izdelavnih rokih, zlasti za obratne instrumente, bili vseskozi nesolidni in da planske naloge po posameznih tipah niso bile izpolnjene.

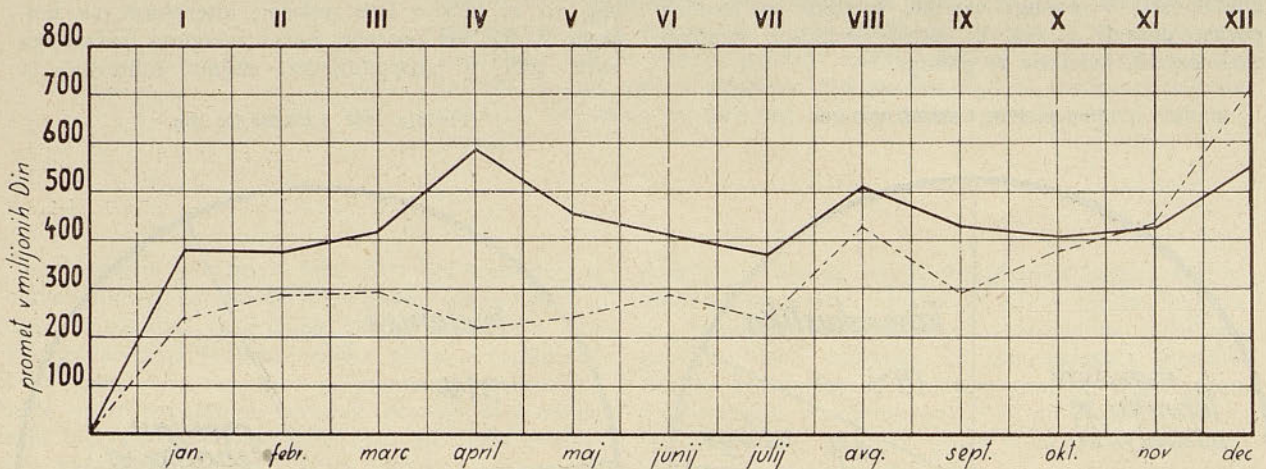
Glede tega smo imeli zlasti z našimi kupci iz JLA izredne težave, tovarna pa tudi izredne stroške.

Zaradi povečane proizvodnje je prodaja selenskih stavkov potekala zadovoljivo. Z izvedbo rekonstrukcije tega oddelka računamo, da bomo lahko krili vse jugoslovanske potrebe. Omenim naj, da smo ob koncu lanskega leta, zaradi znižanja cen za selen, povečanja proizvodnje in proizvodnosti, znižali naše prodajne cene za ca 40%, s čemer smo med drugimi dosegli, da se nekateri večji potrošniki, kot n. pr. Radioindustrija Zagreb, ne bodo več oskrbovali s selenskimi stavki iz uvoza (Madžarska).

Tako glede stavkov. Drugačna pa je situacija prodaje usmerniških naprav. Naše kapacitete v lanskem letu niso mogle zadovoljiti na domačem trgu zbranih potreb. Zaradi tega se je sicer povečala proizvodnja, vendar se je pokazalo, da brez serijskega načina izdelave in montaže galvanskih usmernikov tudi letos ne bo mogoče kriti potreb.

Na področju domače prodaje smo v telefoniji v preteklem letu prodali tudi večjo količino avtomatskih telefonskih aparatov in sicer vseh tip skupaj 20 604 komadov. Odprodali smo vse preostale zaloge poljskih telefonskih aparatov tipe PTI-49, ki smo jih izdelovali do 1956. leta za JLA. Nerešen pa je lani ostal problem induktorskih telefonskih apar-

Dinamika prodaje po mesecih v letih 1956 in 1957

LEGENDA:

— promet po mesecih v l. 1957
 - - - - - promet po mesecih v l. 1956

Poseben problem v tej panogi pa je izdelava novih tip, zlasti za telefonijo, kino-akustiko, kar pa je seveda vprašanje razvoja. Vsekakor bo letos izrednega pomena in vpliva na skupno prodajo, izboljšava in pravočasna izdelava usmerniških naprav.

Za prodajno skupino telefonije je bilo lansko leto prav tako izredno uspešno. Seveda tudi tu ni šlo brez težav, zlasti v dobavnih rokih. Napovedi, ki smo jih postavili v začetku leta, da bo interes za prodajo stranskih (hišnih) ATC padal, so se pokazale za neosnovane. Lani smo v telefoniji izvršili doslej največja naročila za podjetja jugoslovanske PTT. Tako smo izdelali opremo za razširitev javne avtomatske telefonske centrale Beograd za 4000 priključkov, na Reki za 1500 priključkov, v Sarajevu za 1000 priključkov. Ta naročila smo uspešno izvršili in bodo tako razširjene javne centrale v Beogradu, Sarajevu in na Reki v prihodnjih dneh že stavljene v obratovanje. Razen tega smo lansko leto izdelali tudi največjo hišno avtomatsko telefonsko centralo in sicer za kapaciteto 1100 priključkov za novo poslopje Zveznega izvršnega sveta v Beogradu. Razen teh največjih naprav smo v preteklem letu montirali še nad 200 naprav v raznih objektih, tako da je ob koncu leta obratovalo na celotnem področju FLRJ že nad 700 avtomatskih telefonskih central naše proizvodnje, kar je vsekakor pomemben prispevek k tehničnemu napredku v poslovanju gospodarskih organizacij in ustanov.

tov, katerih zaloga je ob koncu leta narasla na 5000 komadov.

Zaradi razvoja avtomatizacije proizvodnja ITV za letos ni več predvidena, prodaja obstoječih zalog pa je letošnja naloga naše prodajne skupine za telefonijo.

V letošnjem letu se kaže potreba za povečanje kapacitet tudi v tej panogi. Poleg tega pa upamo, da bo letošnje leto prineslo rešitev osnovnega problema prodaje avtomatskih telefonskih central za javni promet sistem Crosbar. Na ta način bi se tudi naše podjetje vključilo v proizvodnjo teh naprav, saj dosedanji potek avtomatizacije nujno terja širše angažiranje kapacitet, če hočemo vsaj v daljnji perspektivi doseči na tem področju svetovno povprečje.

V telefoniji smo se skozi vse leto srečavali s konkurenco s podjetjema „Nikola Tesla“ Zagreb (avtomatske telefonske centrale) in „Pupin“ Beograd (avtomatski telefonski aparati). Naše medsebojne odnose smo skušali vsklajevati po načelih lojalne konkurence, pri čemer pa smo zahtevali za vse

enake pogoje. Po tem principu so v glavnem svoje donose do nas reševala tudi preje omenjena konkurenčna podjetja. Rešitev nekaterih vprašanj iz področja skupne proizvodnje pa je bila prepuščena bolj dozorelim pogojem. Značilno je, da vrednost naše telefonske proizvodnje in seveda tudi prodaje v lanskem letu bistveno presega skupni bruto produkt po družbenem planu obeh zgoraj navedenih podjetij, tako da smo mi v državi še vedno največji proizvajalci iz panoge telefonije. Naša telefonija ima, v sklopu navedenih vprašanj in doseženih rezultatov in ob rešitvi še nekaterih razvojno tehničnih problemov ter plasmanju kapacitet, ugodne perspektive za bodoči plasman svojih izdelkov na jugoslovanskem tržišču.

Lep porast kaže prodaja kino-akustičnih naprav v letu 1957. Celoten plasman je bil lani za ca 30% večji od leta 1956. dinamika prodaje pa se je zelo razvila.

Izredna konjunktura prodaje velikih projektorjev tipe NP-21, ki smo jo doživeli v zadnjih mesecih leta 1956, je lani nekoliko opadla, zato je prodaja teh naprav postala še bolj zahtevna.

Mesečno smo v povprečju prodali 12 — 15 kino projektorjev tipe NP-21.

Proizvodnim uspehom te panoge so se lani priključili tudi prodajni uspehi. Uvedba novih filmskih sistemov kot so wide screen, cinemascope, vistavision, superscope, je bila lani zelo uspešna, opravljeno pionirsko delo pa, lahko rečemo, izrednega pomena za bodočo prodajo teh naprav v državi. Prve cinemascope instalacije, kakor kažejo vsi dosedaj izbrani podatki, so dobro prestale preizkušeno dobo. Kot posledica tega se je interes za aparature ob koncu lanskega leta izredno povečal. Ta nova tehnika pa postavlja pred vsa kinematografska podjetja v državi neizprosno zahtevo po modernizaciji kinopredvajalnih instalacij z močnejšimi in popolnejšimi kinoprojektorji.

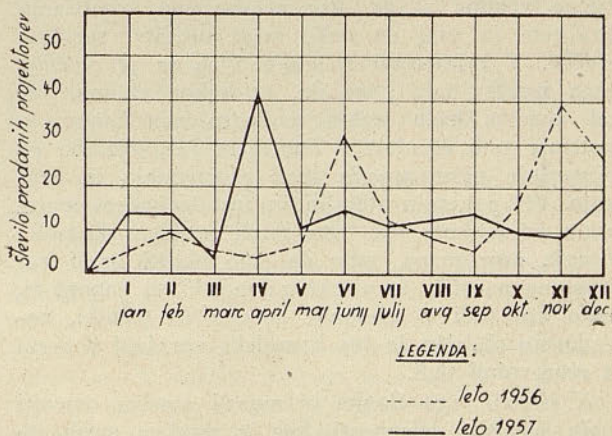
Prodaja ozkotračnih projektorjev je lani zelo napredovala. Novejše konstruktivne spremembe na tem izdelku obetajo še boljše možnosti plasmana doma in v inozemstvu. Praktičnega izvajanja šolske reforme in pa široko zasnovanih akcij za izvenšolsko izobraževanje odraslih si ne moremo zamišljati brez tega pomočnika nazornega pouka. Zato je perspektiva prodaje še vedno ugodna.

Za to panogo je poseben uspeh v lanskem letu osvojitve proizvodnje izdelave cele serije raznih tip ojačevalnih naprav. Izredno široka uporaba teh naprav ustvarja ugodne perspektive. Lani še zdaleč nismo mogli kriti vsega povpraševanja. Največji objekti, ki smo jih lani kompletno ozvočili so: celoten kompleks paviljonov in upravnih stavb Beograjskega sejma, Gospodarskega razstavišča v Ljubljani, več vojnih ustanov, sedaj pa se zaključuje montaža naprav za tovarno „TOMOS“ v Kopru.

Zaradi izrednega zanimanja bomo tudi tu kmalu v situaciji, da bodo letos kapacitete v celoti angažirane.

Prodaja velikih kinoprojektorjev pa je v avgustu mesecu nenadoma zelo padla, v septembru pa dosegla najnižjo točko. Tudi prodaja kinoprojektorjev OP-2 se je nekoliko zmanjšala, vse to zaradi ukinutve prodaje na tri letni kredit, ker prodaja naših izdelkov iz panoge kinoakustike na kredit po novih predpisih Investicijske banke ni več mogoča.

Frodaja kinoprojektorjev tip NP-21 leto 1956—1957

Smatrali smo, da je to vsekakor propust in da bo to moralo biti urejeno, saj je zlasti pri teh izdelkih izredno važna možnost prodaje na kredit, ker so kupci v glavnem taka podjetja in ustanove, ki razpolagajo z minimalnimi sredstvi in jim nabavo v številnih primerih omogoči izključno le obročni način odplačevanja. Mi smo podvzeli vse ukrepe, vendar to vprašanje, žal, še do danes ni rešeno. Temu je vzrok, da smo na koncu leta imeli na zalogi nad 80 kinoprojektorjev NP-21, katerih prodaja na domačem trgu bo tudi v letošnjem letu, če ne bomo dosegli možnosti kreditiranja, zelo pereča in težavna.

Izdelki iz te panoge pa so vsekakor izredno uspešen propagator vse naše dejavnosti, kar velja tako za tu — kakor tudi za inozemstvo.

V panogah avtoelektrike, motorjev in stikal smo imeli v lanskem letu delni zastoj. Sodelovanje z jugoslovansko avtomobilsko industrijo na bazi kooperacije se je šele formiralo, trgovska mreža pa je prav pri teh artiklih izrabila vse slabosti predpisov, ki so lani veljali za trgovino in ustvarila na tržišču več zmede kot koristi, kar v določeni meri velja tudi za druge izdelke iz ostalih panog. K tem težavam so se pridružile še interne. Izpolnjevanje plana ni potekalo normalno in tudi reklamacije so bile prav v tej panogi najštevilnejše. Z vsoto problematiko se je lansko leto močno spoprijelo vodstvo te panoge. Ta — da jo tako nazovem — razčiščevalna operacija poteka uspešno. Prvi rezultati pa so bili vidni že ob koncu lanskega leta. Žal je bila pri vseh teh prizadevanjih naša prodaja premalo angažirana, vendar se tudi tu stanje izboljšuje.

Predvidena razširitev asortimana, zlasti pa izboljšanje kvalitete, je predpogoj za uspešnost prodaje izdelkov te panoge v letošnjem letu. Pri tej panogi je posebna značilnost sezonski značaj nekaterih izdelkov, in prav v lanskem letu nismo uspeli najti pravega stika s tržiščem, kar najlepše dokazuje dinamika za kolo, ki smo jo najbolj ponujali pa tudi proizvajali takrat, ko je bil dan najdaljši; jeseni, ko je bila sezona tu, pa nismo imeli dinam na zalogi.

Posebej se je lani odprlo tržišče za naše električne vrtnalje, kar pripisujemo izboljšanju kvalitete in vsaj do neke mere ureditvi servisne službe. V primerjavi z letom 1956 se je prodaja tega izdelka lani povečala, in kakor vidimo, vse od avgusta kaže stalno tendenco naraščanja; to potrjuje tudi rezultat v letošnjem januarju. So pa precejšnja nesorazmerja med proizvodnjo in prodajo. Pri paketnih stikalih in instalacijskem materialu smo skozi vse leto imeli problem kompletiranja asortimana, tako da smo hkrati imeli neizvršena naročila in visoke zaloge. V tej panogi je, tako kot tudi v telefoniji in merilni tehniki, nezadostno obdelan še ves kompleks vprašanj v zvezi z rezervnimi deli.

V okviru tega članka bi morali posebej omeniti naše servisne dejavnosti, ker je prodaja naših izdelkov brez dobro organizirane servisne službe nemogoča. To nalogo je imel ISKRA-SERVIS v Ljubljani, ki jo je, po mojem mnenju, upoštevaajoč vse okoliščine, dobro opravil. Naša servisna organizacija je razmeroma mlada, izkušnje si sproti nabiramo, sproti se šolajo tudi kadri. Z zadovoljstvom lahko ugotavljam, da se v servisu velika večina zaposlenih zaveda pomena servisne službe za ugled in plasman izdelkov podjetja. V SERVIS-u so opravili v preteklem letu ca. 320.000 montažnih ur, na vzdrževanju pa je bilo porabljenih 1.500 delovnih ur. Pokazalo se je nujno potrebno, da se izvede reorganizacija. O tem je v drugi letošnji številki že pisalo. Ta servisna dejavnost zahteva letos novo izpopolnitev. Brezpogojno ji bomo morali dati na razpolago rezervne dele, ker je število montažnih naprav sedaj že tako visoko, da bo brez redne vzdrževalne službe, s potrebno zalogo rezervnih delov, dobesedno ogrožena naša proizvodnja. Ne glede na to se mora naša servisna služba razširjati še na izdelke avtoelektrike in električne stroje, kar je bilo začeto sicer že lansko leto, letos pa se izvajajo že prvi praktični ukrepi.

Servisna dejavnost pa je tako obširna in njeni problemi tako različni, da v tem članku ni prostora za podrobnejšo analizo. Smatramo pa, da bi bilo izredno koristno, da bi strokovnjaki iz tehnične in naše stroke o tem povedali svoje mnenje in svoja opažanja tudi objavili v našem glasilu.

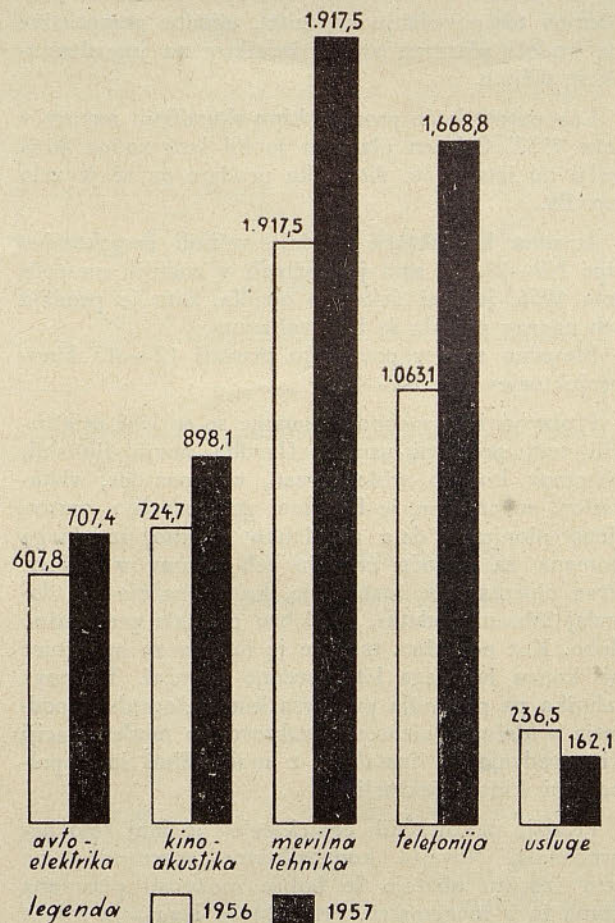
Izvršitev vseh opisanih nalog je bila lani poverjena osebu domače prodaje, in našim prodajno servisnim organizacijam v Beogradu, Zagrebu, Skopju, Reki in Ljubljani.

Prodajno servisne organizacije v Zagrebu in Ljubljani, ki so lansko leto dobile tudi ustrezne

prostore in se tehnično ter kadrovske izpopolnile, so že lani mnogo prispevale k skupno doseženi prodaji. Posebej je omeniti doprinos prodajno servisne organizacije v Beogradu. Ta organizacija ima tudi našo najbolj idočo prodajalno.

V Zagrebu so bili prav tako nadvse aktivni. Ta prodajno servisna organizacija izstopa zlasti pri

Primerjalni grafikon dinamike prodaje po panogah v letu 1956 in 1957

avkivaciji svojega področja, kar sta prakticirali tudi organizaciji na Reki in v Ljubljani. V letošnjem letu bomo po novi organizaciji težišče naše prodaje skušali v celoti prenesti na naše prodajno servisne organizacije. Tako organizacijo želimo organizirati tudi v Sarajevu za gospodarsko izredno pomembno področje republike Bosne in Hercegovine. Tudi v Beogradu bomo letos končno prišli do prepotrebni prostorov, kar bo s tehnične strani omogočilo uvajanje take organizacijske zamisli. V okviru predstavnih naj omenim še Split, kjer deluje predstavništvo Industrije elektrozvez, Ljubljana, ki pa opravlja zelo dobro posle tudi za nas. Tu se praktično brez velikega hrupa lepo uveljavlja sodelovanje med Industrijjo elektrozvez in nami.

Letos bo dokončno urejen tudi ta odnos, tako da bomo na tržišču drug drugemu pomagali. Nekatera nerazčiščena vprašanja so v preteklem letu slabila to sodelovanje.

Prodaja naših izdelkov po sodobnih načelih pa je otežkočena zaradi pomanjkanja propagandnega gradiva. Skoraj največ je bilo vprašanj, kdaj bomo imeli tudi mi katalog naših izdelkov oziroma vsaj nekaj prospektov za naše izdelke. V lanskem letu smo dosegli prve rezultate, saj so nekateri novo izdelani prospekti prav lični, vendar je tu potrebno še ogromno dela, da odpravimo znan izrek, da so naši izdelki boljši in lepši kot naši prospekti. Naša propaganda ima zato letos velike naloge. Naša želja je, da bi pri tem našli podporo vseh merodajnih činiteljev v podjetju in tako vsaj do druge polovice leta pripravili osnovne prospekte, ki so predpogoj za uspešno prodajo naših izdelkov.

Lani smo se udeležili v Jugoslaviji obeh velesejmov v Zagrebu, enkrat sejma v Beogradu, našega lokalnega sejma v Kranju, ob koncu leta pa Razstave radia in telekomunikacij v Ljubljani. Od vseh teh sejmskih prireditev je bila po finančnem rezultatu za nas najpomembnejša IV. mednarodna razstava radia in telekomunikacij. Zelo pomembna udeležba je bila na Beograjskem sejmu, za katero pa smo se zelo slabo pripravili. V prihodnje bomo morali na sejmih vnesti več sistematike, ker pokazani rezultati marsikdaj ne opravičujejo našo udeležbo. O vsem tem pa je bilo v našem glasilu

že lani napisanih precej kritičnih, vendar dobro namernih misli.

Kadar govorimo o prodaji, ponavadi pozabimo na tiste ljudi, ki vse pošiljke nato tudi odpremiijo in jih skozi vse leto pošiljajo v razne kraje naše države z vsemi transportnimi sredstvi, ki so nam na razpolago. To je naša odprema, ki je zlasti v zadnjih dveh letih občutno povečala svoje — da se tako izrazim — kapacitete, saj količine odpremljenega blaga tudi po teži stalno rastejo, čeprav teža ni najprimernejša enota za prikaz prometa naše prodaje.

Pripomniti moramo, da je odprema res v celoti pomagala naši prodaji pri izvrstitvi njenih nalog, in da je bilo število reklamacij pri vseh 2180 tonah odpremljenega blaga minimalno.

Doseženi uspehi prodaje pa se lahko obravnavajo samo v sklopu celotnega našega podjetja, saj so rezultat dela vseh članov našega kolektiva. Mi smatramo za svojo častno dolžnost, da v prihodnje še bolj izboljšamo našo prodajno servisno službo in s tem povedemo ugled našega kolektiva in njegovih prispevkov k industrijskemu razvoju naše domovine. S takimi mislimi smo začeli v novem letu in ker smo ISKRAŠI, verujemo, ob skupnem prizadevanju, tudi v skupne uspehe, tako da se bo želja šefa proizvodnje, izražena v novoletnem voščilu, izpolnila v celoti: „Zelim, da mi proizvajamo, kar vi zahtevate, vi pa prodaste, kar bomo mi izdelali.“

VESTI

iz industrijske šole

Delo šolskega odbora na IKŠ »Iskra« v letu 1957

Na podlagi zakona o vodstvu šol je Svet za prosveto in kulturo ObLO Kranj, dne 14. junija 1955, imenoval za Industrijsko šolo Iskra v Kranju 11-članski šolski odbor. V ta odbor so bili izvoljeni ali imenovani: na zborih volivcev 3 člani, iz podjetij 2 člana, od ObLO Kranj 2 člana, zastopnik mladine in po uradni dolžnosti direktor šole.

Na prvem zasedanju odbora je bil za predsednika enoglasno izvoljen tov. Ivan Marc. To je bil prvi šolski odbor na šoli.

Šolski odbor je imel v svoji mandatni dobi tridesetih mesecev devet sej, na katerih je obravnaval vzgojno, gospodarska, finančna in druga vprašanja, ki so se nanašala na delo in življenje v šoli. V glavnem pa je obravnaval in sklepal o naslednjem:

Glede na značaj Industrijske šole Iskra in potrebe po kvalificiranih delavcih, predvsem iz ko-

vinarske in elektrotehnične stroke, izučuje naša šola orodjarje, finomehanike, strojne ključavničarje, rezkalce, strugarje in elektromehanike. Da se je šola odločila za izučevanje naštetih poklicev so bile odločilne potrebe, posebno ustanovitelja šole, tovarne Iskra, ki redno zaposli ca. 70% absolventov te šole. Ravno tako je tudi propozicija po poklicih postavljena na podlagi potreb Iskre. V preteklih treh letih je šola sprejela v uk 235 učencev, absolviralo pa jih je 137. Od skupnega števila učencev je stanovalo in se hranilo v „Restavraciji Kranj“ 272 učencev. Ostali učenci so stanovali izven internata in so bili vezani na razna prevozna sredstva, kar pa ni vedno pozitivno vplivalo na njihovo delovanje in vzgojo v izvenšolskem času.

Septembra 1956. leta je bila Puškarna Kranj priključena k podjetju Kovinar. Puškarska šola, ki je bila v okviru Puškarne, je avtomatično postala

nepotrebna. V šoli je bilo 62 učencev iz I., II., III. in IV. letnika. Na željo Okrajnega ljudskega odbora Kranj in s soglasjem tovarne Iskra je ŠO sklenil, da učence II. in III. letnika Puškarske šole prevzame IKS Iskra in jih preusmeri v poklice, katere izučuje ta šola, IV. letnik pa naj bi delal praktično v podjetju Kovinar. Na koncu leta 1956/57 so učenci iz svoje sredine izvolili razredne skupnosti, ki pa niso mogle pokazati zadovoljivih rezultatov. V septembru 1957. leta pa so bile ponovno izvoljene razredne skupnosti in šolska skupnost. Dosedanje delo šolske skupnosti je že pokazalo ugodne rezultate in upamo, da bo delo še napredovalo.

V času delovanja ŠO je bilo iz šole izključenih 8 učencev zaradi grobih disciplinskih prekrškov. Naši učenci so se udeležili mladinskih delovnih brigad in to: 65 učencev na izgradnji ceste Koprivnik—Gorjuše poleti 1956. leta in 23 učencev na izgradnji obale v Izoli 1957. leta. V delovnih brigadah so pokazali lepe uspehe in so bili tudi večkrat udarniki.

ŠO je razpravljal in sklepal tudi o sistematizaciji delovnih mest, tarifnih postavkah, strokovnih dodatkih, premijah oziroma nagradah. Sistematizacija delovnih mest, kakor tudi pravila šole ne predstavljajo nobenih problemov. Bolj problematično pa je vprašanje plač, tarifnih postavk in nagrad.

Spremembe v učnem osebju pa so bile naslednje: Pri teoretičnem pouku smo zamenjali 2 učni moči, od katerih se je ena zaposlila na kranjski osemletki, druga pa v tovarni Iskra. Od praktičnega pouka pa smo sporazumno s Svetom za prosveto pri OLO Kranj enega učitelja praktičnega pouka premestili na Vajensko šolo za razne stroke v Kranju, za katerega smo takoj dobili nadomestilo.

Nadalje je ŠO obravnaval in sklepal še o poučnih ekskurzijah, delovni disciplini, povezavi z internatom, o obiskih učnega osebja v internatu, udeležbi članov ŠO na zaključnih izpitih, o potrebi po novih strojih, orodju, potrebah po strokovnih kadrih v industriji in šoli, o učnih uspehih, nagradah in o zidavi novega internata za 150 učencev. Za internat je bilo v 1957. letu odobrenih 40 milijonov dinarjev. Za nov internat so načrti že v delu, verjetno bomo v letošnji pomladi pričeli z gradbenimi deli.

Na zadnji seji starega šolskega odbora je bil konstituiran tudi nov šolski odbor. Novi predsednik ŠO je tov. Anton Tišler, njegov namestnik pa tov. Rajko Mali. Člani novega odbora so že pokazali na nekaj novih problemov, katere bo moral novi šolski odbor dobro proučiti in najti pravo pot, ki bo koristila celotni naši družbi. Odpraviti bo moral še vse pomanjkljivosti in šolo opremiti tako, kot to predvideva reforma šolstva, da bo sposobna sodobnega poučevanja z vsemi potrebnimi stroji, orodji in učili, dočim dobre predavatelje in vzgojno osebje naša šola v pretežni večini že ima. Vsem za dosedanje delo na naši šoli s tega mesta iskrena hvala.

Šurc Franc

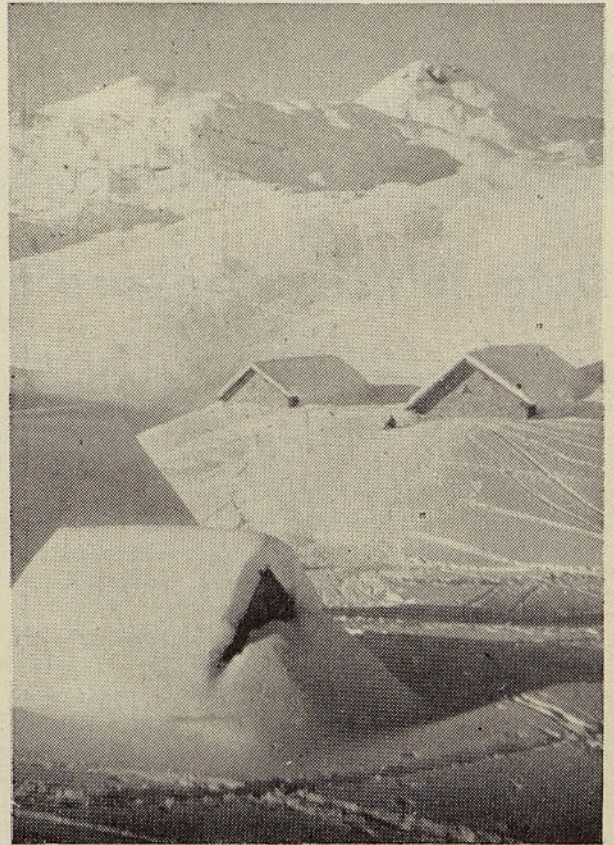
prof. telovacha na IKS „ISKRA“

Na Komni je bilo prijetno...

Foto: Costa

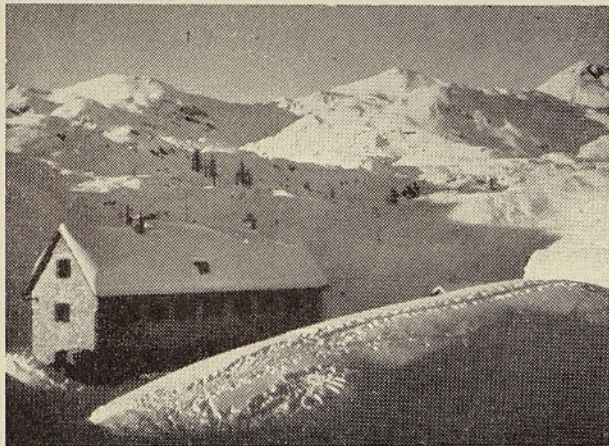
Ko sem prišel na šolo sem pričel premišljevat, kje in kako bi prišli do denarja, da bi lahko organizirali smučarski tečaj za učence IKS »Iskra« na Komni. Ta misel ni ostala brez odmeva. Iz šolskega proračuna so nam odobrili 30.000 dinarjev, kar pa je bilo za tečaj premalo. Tov. nadmojster Skofic Janez je predlagal upravi šole, da bi si ostali denar lahko učenci zaslužili sami. Po obveznem šolskem delu so pričeli obdelovati ročne stiskalnice. Za to obdelavo so prejeli 30.000 dinarjev. Skupno z učenci smo napisali prošnjo sindikalni podružnici tovarne Iskra, ki nam je v ta namen dodelila znesek 20.000 dinarjev.

Dne 26. januarja je bil v Kranju na železniški postaji pravi smučarski živ-žav. Bilo nas je skupaj 38. Vsak od nas je bil poleg svoje smučarske opreme obremenjen še z raznimi dobrinami: fižolom, sirom, mlekom v prahu in moko. Po mrzli vožnji mo se pripeljali v Bohinjsko Bistrico, kjer smo zaman čakali na avtobus. Le-ta je bil v garaži, kjer se je z njim zaman ukvarjal šofer — ni hotel vžgati. Tudi z našo pomočjo ga nismo pripravili do brnenja. Ker sem se slučajno poznal s tamkajšnjimi gasilci LIO »Tomaž Godec«, sem jih prosil, da so nas

s svojim avtomobilom prepeljali od Bistrice do hotela Zlatorog v Ukancu. Pri Zlatorogu smo se malo okrepčali ter se podali skozi čudovito in zasneženo pokrajino do stene pod Komno. Čakala nas je pot, ki je zavita v 92 serpentinah. Ker smo si želeli smučanja, smo to pot še dokaj z lahkoto premagali, vendar med potjo sta nas presenetili dve vreči fižola, ki jih je prva skupina zaradi »enakopravnosti« prepustila nam, da smo jih prenesli do zaželenega cilja — na Komno.

Kot zadnji v poslednji skupini sem končno tudi jaz prišel do cilja z zlomljeno palico, kar me je jezilo še nekaj dni. Ko sem stopil v kočo, me je obdal prijeten vonj po domačnosti in močan glas tovariša Costa, ki je razdeljeval ležišča našim tečajnikom. Prijazna oskrbnica Jerca nas je že težko pričakovala z zelo dobro in okusno pripravljeno večerjo. Fantje so se že prvi večer pohvalno izrazili o hrani. Takoj po večerji sem jim kot vodja tečaja prebral dnevni red, ki smo ga

do konca tečaja dosledno izvajali, le včasih zvečer smo prekoračili uro, določeno za počitek. Drugo jutro smo se prebudili spočiti in se ob prekrasnem vremenu prvič postavili na zborno mesto, kjer sem seznanil vse s programom tečaja. S tovarišem Stružnikom sva tečajnike, ki so imeli nalogo prevoziti del terena in po njihovih zmožnostih razdelila na boljše in slabšo skupino. Takoj smo pričeli delati po programu najnovejše smučarske šole. Iz dneva v dan sva z vaditeljem Stružnikom opažala, kako najini tečajniki napredujejo.

Odločili smo se za izlet na Bogatinsko sedlo in seveda smo tudi to nalogo izpolnili. V četrtek smo se zbrali malo prej na zbornem mestu in počasi krenili proti Bogatinskemu sedlu. Pridružil se nam je še tečaj študentov iz Zagreba, to pa zato, ker niso imeli dovolj izkušenj o visokogorskem turnem smu-

čanju. Dolga kolona se je pomikala v prekrasnem vremenu proti Bogatinskemu sedlu. Na sedlu smo imeli čudovit razgled proti Jadranskemu morju, Krnu, Karavankam in Kamniškim planinam. Sončili smo se na strehi Bogatinskega zavetišča, ki je bilo seveda skoraj popolnoma zasuto s snegom. Približal se je čas odhoda. Imel sem zopet nalogo razdeliti fante po skupinah, kajti pred nami je bil dolg smuk preko 2000 m. Spustili smo se v dolino. Boljši naprej, v sredini slabši in zadnji zopet boljši. Pri smuku so imeli nekateri smolo, so večkrat padli, dva sta zlomila smučī, en tečajnik pa si je poškodoval nogo. Naloga zadnje skupine je bila da ponesrečenca pripelje v dom. Ostali smo le Milan, Janez, Francelj in jaz. Vsak ga je nekaj časa vzel na hrbet in se z njim na smučeh previdno spuščal do kočice. Tam smo ugotovili, da si je tečajnik zvil in nalomil kost. Drugi dan pa so ponesrečenca reševalci prepeljali v dolino.

Po popoldanskem programu približno ob 17. uri smo imeli vsak dan predavanja. Tečajnike sem seznanil o vrstah snega, o mažah za smučī, o smučarski opremi, o orientaciji v gorah, o nevarnostih v gorah in o prvi pomoči. Po večerji pa smo se zabavali z različnimi prijetnimi in šaljivimi igrami.

Prišel je končno dan, ko smo se morali posloviti od prijetne in dobre oskrbnice Jerce, od prelepih smučišč Komne in sonca, ki nam je res vsak dan žgal naš — včasih poten obraz. Vsi zagoreli smo se zopet vrnili v šolo. Prijeli smo za delo, dokončati moramo še stiskalnice, da bomo lahko poravnali račune. Ob koncu se vsi tečajniki in vodstvo tečaja zahvaljuje sindikatu, upravi šole ter vsem, ki so pomagali, da je naš tečaj tako lepo uspel. Za prihodnje leto pa upamo, da nas bo za tečaj še več in da nam bodo pristojni forumi zopet priskočili na pomoč.

VLOGA PSIHOLOGIJE V INDUSTRIJI

Namen mojega načelnega članka je podati v obrisih pomen psihologije dela oziroma industrijske psihologije. Industrijska psihologija je ena izmed panog celokupne znanosti o delu. Mnoge strokovne obdelave in zaključki glede proučevanja dela, proizvodnega procesa, proizvodnosti, racionalizacije so bili dani s tehničnega ekonomskega vidika, pa tudi vloga zdravnika in ostalih služb je znana. Najmanj pa je obdelana vloga psiholoških in fizioloških faktorjev dela.

PRILAGODITEV ČLOVEKA NA DELO

Vrednost človeka-proizvajalca dolgo ni bila važna, pomemben je bil le stroj, njegova tehnična dovršenost. Človek-delavec je bil le neizogiben dodatek ali podaljšek stroja; obravnavan je bil kot nekaka „plastična mašina“, ki je s svojo prilagodljivostjo dopolnjeval in zamenjal nepopolne proizvodne stroje. V kapitalistični družbi je delavec včasih pomenil le breme, ki je vplivalo na ceno proizvodov. Prav malo se je upoštevalo probleme delavca, njegove človeške potrebe, pred njega so se postavljale zahteve delodajalcev.

Človek — faktor proizvodnje. Industrija je bila podvržena drastičnim spremembam. Njen vzpon je bil nesluten. Vzporedno s tem razmahom so se pred delavca postavljale vedno večje in večje zahteve, prišlo je do nesorazmerij, ki jim s svojimi življenjskimi silami ni bil več kos. Te prekomerne zahteve so bile preko meja fizioloških zmogljivosti in so privedle do predčasne izčrpanosti, do vse bolj pogostih poklicnih nesreč in obolenj. Življenjska doba delavca se je skrajšala; komaj se je priučil vse bolj kompliciranemu delu, že je izgorel ob delavnih nazorih. Tako je bil odkrit važen faktor proizvodnje — *človek*. Industrija se je začela humanizirati. Po odkritju človeka kot odličnega faktorja proizvodnje je bila psihologija vse bolj poklicana, da v nekaterih primerih pomaga, adaptira delavca za delo.

Človek je posameznik z omejenimi zmoglostmi, to je možnostmi za razvoj poedinih duševnih in telesnih sposobnosti, potrebnih za izvrševanje neke poklicne dejavnosti. Nobeno prizadevanje nam ne dopušča, da bi karkoli naredili mimo njih ali preko njih. S tem spoznanjem je bila psihologija, njena dognanja, angažirana za reševanje proizvodnih problemov. Humanizacija industrije — prilagoditev človeka na delo si je za prvo nalogo postavila po-

iskati te zmožnosti, kot tudi ostale duševne lastnosti; izvežbanost, zanimanje, da bi človek na delovnem mestu čim lažje, lagodnejše izvrševal poklicno delo, že z optimalno uporabo življenjskih sil in ne več ob maksimalnem delovnem naporu, kot se je to zahtevalo preje.

✎

Pravega človeka na pravo mesto. S časom se je določevanje človeških sposobnosti kot ostalih duševnih lastnosti razširilo kot metoda, ki se je široko pričela uporabljati pri zaposlovanju novih delavcev. Sedaj se delavca ni več sprejemalo po klasičnih zaposlitvenih metodah; na osnovi prvega vtisa, po izrazu obraza, fiziognomije ali pa na osnovi mnenja grafologov. V moderno tovarno ne more biti nihče sprejet in tudi ne more v njej vzdržati, kdor ne pokaže že ob nastopu pravega nagnenja do dela in tudi za to potrebnih sposobnosti. Ker so na začetku, na novem poslu, vsi delavci približno enako produktivni, se jim individualne razlike ne morejo ugotavljati v standardnem zaposlitvenem postopku. Ob sprejemu psiholog preizkuša — testira duševne lastnosti, za katere se predstavlja, da se pri poklicni dejavnosti uporabljajo. Že pri izvrševanju neke posamezne delovne operacije je potrebno sodelovanje cele vrste sposobnosti in spretnosti, zato je tudi večkrat testiran z mnogimi testi. S temi preizkusi, testi se je potrdila znana resnica, da se ljudje med sabo razlikujejo po duševnih in telesnih lastnostih zato niso vsi enako uporabljivi na poedinih delovnih mestih. Pravega človeka na pravo mesto! Pravilna razporeditev ljudi po njihovih zmoglostih, znanju in interesih, je ob pomoči drugih odgovornih činiteljev naloga industrijske psihologije.

✎

Poklicno svetovanje, selekcija in izobraževanje. Razporeditev ljudi na ustrezna delovna mesta se rešuje preko poklicnega svetovanja delavcev — začetnikov, z njihovim izborom — selekcijo, kakor tudi preko organiziranega poklicnega izobraževanja — treninga. Samo izraziti talenti gredo neodvisno svojo načrtano pot proti poklicnemu cilju, ostalim je često potrebna pomoč z nasveti. V mnogih primerih pa se uporablja poklicno izbiranje — selekcioniranje; ki ima za cilj odbrati najprimernejše ljudi za gotova delovna mesta. Ta oblika psihološke racionalizacije ima često antisocialno obeležje, posebno v kapitalizmu, v dobi kriz, kadar je dovolj poceni delovne sile.

Poklicna selekcija se v omejenem obsegu uporablja tudi v naši socialistični družbi n. pr. izbor pilotov reakcijskih pa tudi ostalih letal je nujen, saj so jim poverjene več stamilijonske vrednosti, ki bi jih s svojo nesposobnostjo mogli kmalu uničiti. Potreben je tudi izbor strojevodij, voznikov motornih vozil, saj so jim zaupana mnoga življenja.

Tudi industrija sprejema mnogokrat iz opravičljivih razlogov prvenstveno sposobne posameznike, posebno kadar je narava dela taka, da to zahteva, ali pa da se s tem skrajša čas priučevanja, poklicnega treninga na mestih, ki so ključne važnosti. Uspešnost poklicnega izbiranja — profesionalne selekcije se odraža na razne načine: krajše priučevanje, manj nesreč in obolenj, večja produktivnost.

Industrijski psiholog sodeluje tudi pri izpopolnjevanju trening metod za praktično izobraževanje delavcev ali tudi vodilnega kadra — PIV, išče posebnih načinov utrjevanja delovnih navad.

Poklicno svetovanje, selekcijo in trenig metode lahko izvedemo učinkovito pri tistih posameznikih, kjer se zmožnosti, izkustva in zanimanja med sabo prepletajo in dopolnjujejo. Za uspeh je potrebno vse troje, le v takem primeru je možna racionalizacija s psihološkega vidika. Poedinec bo v tem primeru doživel ob svojem poklicnem delu osebno zadovoljstvo, vir zadoščenja mu bo lastna ustvarjalnost. Osebno zadovoljstvo prepreči v moderni industriji pogost pojav beganja z enega delovnega mesta na drugo; zmanjša se fluktuacija. Pri delu je treba optimalno sprostiti človekove duševne in telesne sile. Če je nekdo nad zahtevami poklica, se ob delu začne dolgočasiti in sanjariti z odprtimi očmi; če pa je nekomu poklic prezahteven je pa rezultat izčrpanost in tudi mnogokrat živčnost.

PRILAGODITEV DELA ČLOVEKU

Uporaba industrijske psihologije se ne omejuje samo na nameščanje novih delavcev, ali celo ne samo na izbiranje, odrejanje in iskanje sposobnih delavcev, bavi se tudi s preprečevanjem nesreč, z vprašanjem utrujenosti in proizvodnosti, prilagoditvijo orodij in strojev človeku.

12

Preprečevanje nesreč. Temeljite študije so pokazale, da je le 10% poklicnih nesreč takih, da imajo izvor v fizikalnem okolju — slabo funkcioniranje strojev in podobno. Kar 90% nesreč pa ima svoj notranji izvor v človeku, v njegovih osebnih težavah. Posebno proti tej zadnji vrsti nesreč se je mogoče boriti s pomočjo spoznavanja psiholoških faktorjev. Glavni činitelji nesreč so pomanjkljivost vida, ki se pa da s psihološkim preizkusom določiti in odpraviti; nadalje vplivajo na nesreče starost in udeležnost čustvenih faktorjev, zlasti negativnih.

Utrujenost, njen vpliv na proizvodnjo ter borba proti njej. Borba proti utrujenosti je važno vprašanje psihologije dela na sploh, posebno pa industrijske psihologije, ker se prav v industriji pojavljajo posebne oblike utrujenosti. Činitelji v zvezi z industrijsko utrujenostjo so: neprimerna osvetlitev, — odtod posebno področje raziskovanja, vpliva svetlobe na delovno storilnost — temperatura in ventilacija, ropot, prehrana. Borba proti utrujenosti zahteva racionalno razporeditev odmorov, pa tudi uvajanje glasbe v delovne prostore se je v mnogih primerih izkazalo kot uspešno.

12

Prilagoditev orodij in stroja človeka. Mnoge koristne napotke lahko da industrijski psiholog glede izboljšanja pogojev dela. Dogaja se, da delo ob tehnično dovršenem stroju ni najbolj zadovoljujoče za delavca. Mnogokrat inženir pozna mehanizem mrtvega stroja, ne pa dela samega. Človek da maksimum delovnega učinka le ob sebi primernih strojih. Skladnost, harmonija med strojem in človekom je le tam, kjer najboljšim tehničnim karakteristikam strojev odgovarjajo tudi antropometrične karakteristike delavca (višina delavca, dolžina rok itd.). Do nedavnega se je to pri projektiranju strojev in izdelovanju orodja malo upoštevalo. Stroji iste konstrukcije zdaleč ne dajo iste produkcije, niti količinsko niti kakovostno, če so ob njih različni ljudje, saj človek dela ob njih kot posameznik in se ne pokorava popolnoma brezosebne delovnemu ritmu strojev.

12

Medsebojni odnosi. Področje psihologije se razteza na pomoč urejevanja medsebojnih odnosov, ki so osnovni pogoj za dobro delovno vzdušje. Rešuje različne spore. Svetuje tudi posameznikom v težavah psihološke narave.

Brez dvoma sledi iz zgoraj navedenega, da področje raziskovanja dela ni domena posameznika, posameznega izvedenca, posebno ne v večjem industrijskem podjetju. To je teamsko delo inženirja, zdravnika, higienika in navsezadnje tudi psihologa; za uspeh je potrebno sodelovanje vseh.

12

Perspektive v Iskri. Lahko ugotovimo, da je hvaležnega dela na tem področju tudi v Iskri veliko. Iskra, ena izmed najnaprednejših tovarn v Sloveniji je med prvimi začutila potrebo po uvedbi službe industrijske psihologije, namestitve tovarniškega psihologa. Kot pri vsakem pionirskem delu, tako tudi v Iskri nastopajo nekatere težave. Posebno problematično je vprašanje prostora — sobe, ki jo nujno zahteva narava dela. Ob ugodni rešitvi tega vprašanja se bo lahko pričelo z uspešnim delom na področju industrijske psihologije.

DELO ŠPORTNE KOMISIJE PRI IO SINDIKALNI PODRUŽNICI

Športna komisija je na svoji 2. seji razpravljala o proračunu za leto 1958 in razdelitvi proračunskih sredstev po posameznih športnih sekcijah na osnovi predloga predsednikov posameznih sekcij. Skupna vsota, ki jo je Izvršni odbor odobril za športno udeleževanje znaša 300.000 dinarjev. Po predračunu po sekcijah pa znašajo predvideni stroški za tekmovanja skupno 556.712 dinarjev, za nabavo potrebne opreme pa so stroški preračunani na skupno vsoto 263.000 dinarjev. Skupno torej 819.712 dinarjev.

Razdelitev proračuna po sekcijah je sledeča:

	Planirano 1957	Porabljeno 1957	Predlog sekcij 1958	Planirano 1958
Nogomet	25.000	49.200	95.000	30.000
Smučanje	15.000	17.539	65.000	23.000
Odbojka	15.000	22.894	35.000	30.000
Strelstvo	45.000	53.500	114.400	55.000
Kegljanje	25.000	32.784	38.500	30.000
Nam. tenis	10.000	23.000	4.152	5.000
Šah	35.000	66.000	174.660	65.000
Sankanje	15.000	—	30.000	22.000
Telovadba, atlet.	20.000	10.0000	—	10.000
Skupno	205.000	368.844	556.712	270.000

Ostanek 30.000 dinarjev pa bi porabili za kritje stroškov, za tiskanje pohval in diplom.

Poleg rednih vsakoletnih tekmovanj in dvobojev v posameznih športnih panogah z moštvi drugih kolektivov imamo predvideno v okviru finančnih možnosti, še tekmovanja v vseh disciplinah s tovarno »Nikola Tesla« — Zagreb, »MTT« — Maribor in »Mihajlo Pupin« — Beograd.

V letošnjem letu so bila izvedena naslednja tekmovanja.

1. Sankaško tekmovanje za prvenstvo Iskre za leto 1957/58 je bilo 25. I. 1958 na Šmarjetni gori, kjer je sodelovalo 47 tekmovalcev, od tega tudi 4 ženske (2 tovarišici iz Lipnice).

Rezultati so bili sledeči:

a) ŽENSKE: 1. Albenini Angela 5:18:08; 2. Koder Julka 5:27:02; 3. Zavrl Iva 5:40:00; 4. Finžgar Ana 6:07:02.

b) MOŠKI do 40: 1. Eržen Franc 4:48:02; 2. Tišlar Viktor 4:55:00; 3. Rakar Saša 4:58:58; 4. Perko Marjan 4:59:08.

c) MOŠKI nad 40: 1. Hrovat Albin 5:11:00; 2. Šparovec Franc 5:16:00.

2. Šahovska simultanka šahistov tovarne Iskra z velemojstrom A. Matanovičem je bila odigrana dne 24. januarja 1958 in se je končala z rezultatom 32 $\frac{1}{2}$: 7 $\frac{1}{2}$. Točke so dobili sledeči tovariši:

1. Roblek 1, 2. Kavčič $\frac{1}{2}$, 3. Bukovac $\frac{1}{2}$, 4. Tasevski 1, 5. Berčič 1, 6. Kovačević $\frac{1}{2}$, 7. Zavrl $\frac{1}{2}$, 8. Štogar 1, 9. Drašler $\frac{1}{2}$, 10. Pečenik $\frac{1}{2}$, 11. Nadižar $\frac{1}{2}$.

SMUK S ŠMARJETNE GORE

Foto: Krennerjeva

Pretekli mesec je ob zelo ugodnih snežnih razmerah in lepem sončnem vremenu organizirala tovarniška organizacija LMS v počastitev VI. kongresa Ljudske mladine Jugoslavije smuk s Šmarjetne gore. Teга tekmovanja se je udeležilo preko petnajst tekmovalcev iz kolektiva, ki so nastopali v konkurenci, nekaj pa jih je nastopilo tudi izven konkurence. Proga je bila za tekmovanje dobro pripravljena, bila je le nekoliko premehka zaradi novo zapadlega snega. Dolžina proge je znašala 1000 m s 350 m višinske razlike in 3 obveznimi vratci.

Vstopili v mesecu februarju 1958

Marjan Drinovec, rezkarna produkcije; Ivan Nograšek, strojna orodjarna; Jonez Košir, strojna orodjarna; Jakob Skumavec, gradbeni oddelek; Jože Zaplotnik, komunalni oddelek pri sekretariatu; Karolina Vdovč, navijalnica; Janez Govec, prodajni oddelek; ing. Janez Ponebšek, kem. laboratorij; Gabrijela Novak, prodajni oddelek; Milan Puhan, personalni oddelek; Vladimir Boben, razvojni biro; Mladen Volarič, trgovina - Reka; Milica Cebalo, trgovina - Reka; Antonija Michler, trgovina - Ljubljana; Sonja Kompare, prodajni oddelek.

Izstopili v mesecu februarju 1958

Franci Jereb, kontrola; Berta Alič, montaža; Franc Plestenjak, gradbeni oddelek; Janez Jerše, odprema (JLA); Franc Kozjek, III. del. produkcije (JLA); Vinko Markič, splošni oddelek (JLA); Ivan Jerše, I. del. produkcije (JLA); Juraj Horvatič, selen (JLA); Franc Kopač, IV. del. produkcije (JLA); Anton Soklič, splošni oddelek (JLA); Ivan Perdan, ročna delavnica produkcije (JLA); Anton Hafner, IV. delavnica produkcije (JLA); Franc Udovič, lak. galvanika (JLA); Viktor Demšar, produkcija (JLA); Jože Grilc, kino montaža (JLA); Jakob Burgar, gradbeni oddelek (JLA); Florijan Meglič, IV. del. produkcije (JLA); Marjan Bernik, gradbeni oddelek (JLA); Jože Tomec, produkcija; Kristina Bregar, navijalnica; Stane Arhar, računovodstvo; Vlado Globelnik, montaža central; Pavla Salmič, personalni oddelek; Janez Kalan, razvojni biro (JLA); Janez Hanuš, pravni oddelek; Nedjo Miletič, obrat.

V mesecu februarju je bil upokojen tov. Franc Plestenjak, rojen 16. junija 1901, zaposlen v našem podjetju od 11. avgusta 1948 do 15. februarja 1958 kot kvalificiran zidar v gradbenem oddelku. Je oče 12-tih otrok, stanujoč v Šutni pri Žabnici.

V kolikor so nam bili dostopni podatki so se v mesecu februarju poročili:

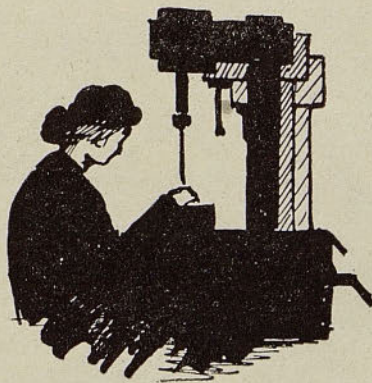
Marolt Vinko, zaposlen v kontroli, z Anžič Ivanko zaposleno v montaži — Vreček Franc, zaposlen v ročni delavnici produkcije, z Hafner Frido, zaposleno v konstrukciji razvojnega biroja — Zupan Marija, zaposlena v kontroli, s Stamenković Milanom, zaposlenim pri »Kovinar« - Kranj — Borštnik Sonja, zaposlena v pripravi dela, z Mežek Jankom, zaposlenim v elektro-delavnici — Veternik Štefka, zaposlena v montaži, s Koman Feliksom, zaposlenim pri (Koseze) Ljubljana, Agroservis — Jerman Silva, zaposlena v vrtnici produkcije, s Petek Jožetom, zaposlenim pri Avtoprometu v Kranju — Sajovic Marija, zaposlena v montaži, z Upelj Valentinom, zaposlenim pri Gradbenem podjetju v Ljubljani — Gorenc Francka, zaposlena v montaži, z Bajželj Nikom, zaposlenim v montaži usmernikov.

Rezultati tekmovanja so naslednji:

1. Franc Bajželj 1,28,8
2. Franc Mastrle 1,38,4
3. Stane Kokalj 1,56,2
4. Jože Pintar 1,57,9
5. Štelko Vidic 1,58,8
6. Ciril Omahen 1,59,2
7. Mitja Rakar 2,02,4
8. Rajko Križman 2,24,6
9. Franc Šilar 2,33,8

Nekaj tekmovalcev je bilo diskvalificiranih, dva pa sta od tekmovanja odstopila. Po končanem tekmovanju so prvi trije dobili zlato, srebrno in bronasto kolajno, katere je darovala mladinska organizacija tovarne „Iskra“.

M. Z.

ŽENE V NAŠEM PODJETJU

Foto: Murovec

